

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav jižní a centrální Asie

Seminář mongolistiky

Bojové taktiky kočovníků v období Velké mongolské říše

Bakalářská práce

Rok: 2018

Praha

Autor: Martin Bosák

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Zikmundová, Ph.D.

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval paní Mgr. Veronice Zikmundové, Ph.D. za cenné připomínky a velkou ochotu a trpělivost při vedení mé práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Vdne.....

podpis.....

Bojové taktiky kočovníků v období Velké mongolské říše

Cílem práce je přehledné shrnutí vojenské strategie mongolských kočovníků ve 13. století a porovnání s evropskou bojovou strategií v daném období. Shromažďuje informace obsažené v historických pramenech k danému období (Tajná kronika Mongolů, Rašid-ad-dínova Sbírka letopisů, Džuvajního Dějiny dobyvatele světa a cestopisů Rubruka, Carpiniho a Marca Pola.) Na základě shromážděných informací se pokouší o komplexní popis bojové strategie nomádů a jejího vývoje během mongolských dobovačných válek. Současně na základě sekundární literatury porovnává válečnou strategii a taktiky kočovníků se strategií a taktikami evropských vojsk ve 13. století. Součástí práce bude "simulace" hypotetické bitvy.

Klíčová slova: Mongolové, válečné taktiky, válečná strategie, Mongolsko, mongolská historie, organizace armády, armáda

Military tactics of the nomads during the Mongol empire period

The aim of the thesis is clear summary of the military strategy used by mongolian nomads in 13th century and it's comparsion with european military strategy in that period. It collects information from historical sources related to given period (The Secret History of Mongols, Rashid al-Din's A Compendium of Chronicles, Juvaini's History of The Conqueror, and travelogues of Rubruk, Carpini and Marco Polo.). Based on collected information it provides complex description of military strategy used by nomads and it's development during the conquests. At the same time it compares military strategy and tactics of the nomad with the strategy and tactics of european amries in the 13th century based on information from secondary literature. "Simulation" of the hypothetical battle is also part of the thesis.

Key words: Mongols, war tactics, war strategy, Mongolia, Mongolian history, military organization, military

Obsah

1. Úvod.....	1
1.1 Téma práce	1
1.2 Cíl práce	1
1.3 Metodologie a postup práce	1
1.4 Dosavadní bádání	2
1.5 Struktura práce	3
1. Mongolská říše	5
1.1 Vznik Mongolské říše	5
1.1.1 Kmeny na mongolském území ve 12. století	5
1.1.2 Cesta Temüdžina k moci.....	6
1.1.3 Sjednocení mongolských kmenů	7
1.2 Rozmach Mongolské říše	8
1.2.1 Rozmach říše za Čingischána	8
1.2.2 Podřizování sousedních států a první výboje do Číny	8
1.2.3 První výboje na západ	9
1.2.4 Poslední dny Velkého chána	11
1.2.5 Rozmach říše za Ögödeje.....	11
1.3 Pád.....	13
1.3.1 Krátká vláda Gūjūka	13
1.3.2 Nový chán z Tolujovy větve – Möngke.....	14
1.3.3 Spor o následnictví.....	16
1.3.4 Rozpad říše na čtyři samostatné celky	16
2. Mongolská armáda	19
2.1 Organizace.....	19
2.1.1 Reorganizace armády.....	19
2.1.2 Disciplína	20

2.1.3	Chánova osobní stráž	22
2.2	Výzbroj	23
2.2.1	Základní vybavení.....	24
2.2.2	Koně	25
2.2.3	Mongolský luk	26
2.2.4	Zásobování.....	26
2.3	Strategie.....	28
2.3.1	Příprava	28
2.3.2	Pohyb na nepřátelském území.....	29
2.3.3	Informace a komunikace	30
2.4	Taktiky	32
2.4.1	Taktiky na bitevním poli.....	32
2.4.2	Oblézací taktiky	35
3.	Porovnání s Evropou.....	40
3.1	Ruská armáda a její střet s Mongoly	40
3.2	Polsko-německá armáda a její střet s Mongoly.....	41
3.3	Maďarská armáda a její střet s Mongoly.....	42
3.4	Rytířské řády a jejich způsob boje	43
3.4.1	Výzbroj.....	43
3.4.2	Výcvik	44
3.4.3	Strategie a taktiky.....	45
3.5	Hlavní rozdíly v pojetí války mezi Evropany a Mongoly	46
3.5.1	Sbírání informací.....	46
3.5.2	Dobývání území	47
3.5.3	Hrad vs. tamma	47
3.5.4	Zajatci.....	48
3.5.5	Výzbroj.....	48
3.5.6	Přístup k vojákům	49

4.	Závěr	51
5.	Bibliografie	54
6.	Přílohy.....	57

1. Úvod

Mnoho středověkých evropských a muslimských kronikářů popisuje mongolské vojáky ve 12.-13- století jako divokou „hordu barbarů“, která všude rozsévala zkázu. Zdá se, že v evropské většinové společnosti stále převládá obraz mongolské armády jako neuspořádané skupiny nomádských nájezdníků. Jiné dobové prameny ovšem popisují skvěle organizovanou armádu, která v tehdejší světě neměla konkurenci. Kterému z těchto dvou obrazů máme spíše věřit?

1.1 Téma práce

Tématem této bakalářské práce jsou bojové taktiky kočovníků v období Velké mongolské říše. Pro bližší pochopení využití mongolských taktik na bitevním popisuji také válečnou strategii Mongolů a celkovou organizaci mongolské armády.

1.2 Cíl práce

Období Velké mongolské říše je v dnešní době velice dobře zmapované a tato práce si neklade za cíl přijít s novým objevem v této oblasti. V této práci bych proto chtěl především shrnout a systematizovat poznatky a informace z různých zdrojů ke zvolenému tématu jako základ pro další výzkum.

Cílem této práce bude tedy přehledně popsat mongolskou válečnou strategii. Chci se pokusit vytvořit stručný přehled taktik, které Mongolové využívali při střetech s nepřítelem, popsat komplexní strategii, kterou v dobovačských válkách používali, a pokusit se přehledně popsat systém organizace mongolské armády. Na základě prostudované literatury bych také rád porovnal mongolské umění války s evropským ve 12.-13. století a provedl „simulaci“ hypotetické bitvy mezi sjednocenými evropskými armádami a Mongoly vedenými Batuem.

Vnímám jako nedostatek, že středoškolská výuka dějin zajímavé a obsáhlé téma Mongolské říše zpravidla přechází několika stručnými poznámkami. Proto bych svou bakalářskou práci v budoucnosti rád použil jako základ pro populárně vědecký text určený pro studenty středních škol.

1.3 Metodologie a postup práce

V této práci používám hlavně nepřímou metodu historického výzkumu. Z pramenů používám především Tajnou kroniku Mongolů (vzhledem k obtížnosti a nejednoznačným interpretacím

středověkého originálu pracuji s českým překladem Pavla Pouchy), dále dílo perského kronikáře Ata Malika Džuvajního Dějiny dobyvatele světa v anglickém překladu J.A.Boyleho, Sbíрку Letopisů od Rašíd-ad-dína a středověké cestopisy Jana z Plano Carpini, Viléma z Rubruku a Marca Pola v českých překladech.

Jelikož jsem čerpal z českého překladu knihy od Alberta T'Serstevense, který přeložil Jana Carpiniho a Viléma Rubruka, snažil jsem se také ověřit si veškeré informace i v jiném překladu. Pracoval jsem tedy také s anglickým překladem od Christophera Dawsona. Při popisu mongolské armády a jejich vybavení se nejbohatším zdrojem informací ukázal být Carpiniho cestopis. V cestopise Viléma z Rubruku jsem našel některé doplňující informace o středověké mongolské společnosti, zvycích a náboženství.

Přestože Marco Polo je ve svých popisech stručnější než předchozí dva evropští cestovatelé, i z jeho cestopisu jsem získal mnoho cenných informací. Ve svém cestopise například poskytuje detailní popis mongolských poštovních stanic. Nejvíce se však čtenář z jeho knihy dozví o zemích, které patřily do Mongolské říše.

Dva zásadní perské prameny – Džuvajního Dějiny dobyvatele světa a část Rašíd-ad-Dínovy Sbířky letopisů – jsem měl k dispozici v anglickém komentovaném překladu J.A. Boyla. Vzhledem k tomu, že většinu informací důležitých pro mou práci zjevně převzal Rašíd-ad-Dín od Džuvajního, byla jeho kniha pouze doplňujícím zdrojem.

1.4 Dosavadní bádání

V českém jazyce v současné době neexistuje specializovaná studie pouze o mongolském válečnictví. Nejobsáhleji o tomto tématu pojednává kniha „Velké říše kočovníků“ od Milana Škody. Částečně se tomuto tématu věnují některé populární publikace¹. Z českých odborných prací je třeba zmínit doslov a komentáře Pavla Pouchy k jeho překladu Tajné kroniky Mongolů, doslov J. Luvsandordže k reprintu tohoto díla a nově především Dějiny Mongolska od Ondřeje Srby a Michala Schwarze. Tyto publikace, ač se nevěnují zvlášt' tématu válečnictví, obsahují důležité dílčí informace.

Hlavním důvodem pro práci pouze s anglickými zdroji byl fakt, že nejlepší díla jsou přeložena nebo rovnou psána v angličtině. Roli hrála také dostupnost knih, které jsem ke své práci potřeboval. Díla v ruském nebo mongolském jazyce není v České Republice lehké sehnat.

¹ např. Grollová – Zikmundová: Mongolové, pravnci Čingischána

Z překladů zahraničních autorů do češtiny chci zmínit, kromě již klasického díla L.N. Gumiljova „Hledání vymyšlené říše“, nedávno vyšlý překlad bestselleru Jacka Weatherforda „Čingischán a utváření moderního světa“. Kniha se pohybuje na hranici populární a odborné literatury a tak, přestože autor shromáždil mnoho materiálu právě k tématu mongolského válečnictví, bylo třeba všechny informace, s nimiž jsem pracoval, dále ověřovat. V případech, kdy se mi to nepodařilo, a přesto jsem považoval za důležité informaci uvést, na tento fakt upozorňuji.

Z anglicky publikovaných specializovaných studií je třeba na prvním místě jmenovat monografii profesora Timothyho Maye *The Mongol Art of War*, která pro mne byla v rámci sekundární literatury hlavním zdrojem údajů o mongolských taktikách a strategiích. Podobně zásadní je odborná biografie „Genghis Khan: Conqueror of the World.“ od Lea De Hartoga. Kniha velice detailně popisuje celý život Čingischána. Kniha je psána strohým vědeckým stylem a často jsou zde dlouhé popisné pasáže. Autor v knize také velice detailně popisuje všechna Čingischánova tažení.

Z obecnější literatury o Mongolské říši, která může doplnit náhled na mongolské válečnictví, chci zmínit především knihu profesora historie Davida Morgana *The Mongols*, která se mimo jiné věnuje organizaci mongolské armády. Monumentální kniha Reného Groussetta *The Empire of the Steppes* je cenným souhrnem informací i přesto, že některé interpretace jsou dnes již překonané. Mongolské tažení do Evropy nejdetailněji zkoumá kniha George Vernadskyho *The Mongols and Russia*. Tento historik sepsal kompletní historii ruských dějin a věnoval celou jednu knihu Mongolům.

1.5 Struktura práce

Práci jsem rozdělil do tří kapitol, z nichž první je úvodní, obsahující vymezení tématu a cílů práce, popis postupu práce a shrnutí relevantní literatury.

V druhé kapitole práce chci čtenáře uvést do kontextu dějin mongolské říše od jejího vzniku přes expanzi do Eurázie po rozpad na jednotlivé celky. Podrobněji se budu věnovat osobě Čingischána, která je klíčová pro pochopení specifik mongolského válečnictví.

Jádrem práce je třetí kapitola, kde bude mým cílem systematicky vysvětlit jedinečnost mongolského způsobu boje. Popíši jednotlivé fáze mongolského tažení a podám přehled hlavních a často používaných taktik.

V závěru třetí kapitoly se pokusím stručně popsat organizaci tehdejších evropských rytířských armád a shrnu hlavní rozdíly ve strategii, taktice a organizaci mongolského a rytířského vojska.

V závěrečné kapitole rekapituluji získané poznatky a jejich význam pro představu o mongolském válečnictví.

Vzhledem k tomu, že k přímému střetu evropského rytířského vojska s evropskou armádou nikdy nedošlo, nevíme dnes, jaký by byl výsledek takového střetu. V příloze jsem si proto dovolil na základě všech informací, které jsem během práce shromáždil, pokus o simulaci takové bitvy s odhadem jejího výsledku.

Závěrem úvodu:

Přestože nejen v orientalistice, ale i v evropské historické vědě je dnes téma Čingischánovy říše a mongolských válečných tažení široce zkoumáno a mýty konfrontovány s historickými důkazy, mezi nejen laickou, ale i odbornou veřejností neustále koluje překvapivé množství mylných interpretací, často založených na folklórním podání (jako příklad může posloužit odkaz na následující stránku: <http://www.panovnici.cz/vaclav-I>). Touto prací, která má za cíl především shrnout dosavadní poznatky o mongolském válečnictví a připravit půdu pro další bádání, bych v neposlední řadě rád přispěl k šíření vědecktějších verzí těchto dějinných událostí v povědomí české veřejnosti.

1. Mongolská říše

V této kapitole podávám stručný přehled dějin Mongolské říše, do jehož kontextu bude v následující kapitole zasazen popis mongolských válečných strategií a taktik. Vycházím přitom především ze sekundární literatury, a to zejména z těchto děl: „Dějiny Mongolska“ od Ondřeje Srby, „Gengis Khan – Conqueror of the World“ od Leo De Hartoga, „The Empire of the Steppes, a History of Central Asia“ od René Grousseta, „The History of Mongolia“ od Davida Sneatha, „The Mongols and The Russia“ od George Vernadskyho a „The Mongols“ od Davida Morgana. Z historických pramenů jsem čerpal hlavně z překladu Tajné kroniky Mongolů Pavla Pouchy.

1.1 Vznik Mongolské říše

Mongolská říše byla tak veliká, že v porovnání s ní i slavná Římská říše na mapě působí jako trpaslík. Osmanská, Perská nebo Byzantská říše na tom nejsou o nic lépe. Ve skutečnosti se za jedinou větší říši považuje Britské koloniální impérium, které dosáhlo tohoto prvenství díky mnoha koloniím po celém světě. Mongolská říše však byla říše s nejrozsáhlejším souvislým územím.² Kde a jak vznikl zárodek tohoto kolosu?

1.1.1 Kmeny na mongolském území ve 12. století

V 10.-12. století žilo na území dnešního Mongolska několik nomádských kmenů, mluvících především mongolskými a turkickými jazyky. Kmeny spolu soupeřily o moc a vytvářely nestálé aliance. Severní Čínu ovládala zprvu kitanská dynastie Liao, potomci kočovníků a snad příbuzní Mongolů, od počátku 12. století pak usedlí Džurčenové. Džurčenové často podněcovali spory mezi nomády a rozeštvávali nestabilní konfederace stepních kmenů.³

Před Čingischánovým nástupem k moci byli nejmocnějším kmeny pravděpodobně Kerejtové ve středním Mongolsku (povodí řek Orchon a Selenge) a jejich západní sousedé Najmani. Tyto dva kmeny byly velkými rivaly.⁴ Na jih od Kerejtů žili v sousedství s dynastií Ťin Önggüti. Tento turkický kmen byl vazalem Džurčenů a pomáhal jim chránit severo-západní hranice jejich říše. Ke konci 12. století nabyli na významu také Merkiti a Tataři. Tataři byli za „hranicemi“ stepi mnohem známější než Mongolové. Když se Mongolové dostali až do Evropy, tak se o nich mluvilo jako o Tatarech, protože Mongolové zastávali v armádě hlavně

² MORGAN, David – The Mongols, str. 5

³ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 51

⁴ SNEATH, David – The History of Mongolia, str. 110

velitelské posty, zatímco hlavní část armády tvořily turkické národy, které používaly etnonymum *Tatar*.⁵

Původ Mongolů, ve 12. století nepříliš významného kmene, je dodnes předmětem sporů. Toto etnonymum je s určitou pravděpodobností doloženo od 10. století, kdy byli, jako další stepní kmeny, poddanými Kitanů. O. Lattimore znamenal pád Kitanů ve 12. století. Pro stepní kočovníky to znamenalo uvolnění a posílení, protože Džurčenové byli zaujati bojem s čínskou dynastií Sung na svých jižních hranicích.

V každém případě do první poloviny 12. století byli Mongolové volným svazem mnoha nejednotných, často soupeřících rodů, více či méně loajálních vazalů Džurčenů.

1.1.2 Cesta Temüdzina k moci

Nejstarším vlastním historickým pramenem Mongolů a nejvýznamnějším zdrojem historiků, zabývajících se o Mongolsko, je *Tajná kronika Mongolů*. Kniha zaznamenává původ rodu Temüdzina, později známého spíše jako Čingischán. Dále líčí jeho život a vládu.

Temüdzin pocházel z rodu Bordžigin. Jeho otec Jesügej podle Tajné kroniky nebyl nikdy zvolen chánem. Temüdzin tedy pocházel z vedlejší větve, která podle tehdejších pravidel neměla legitimitu k vládě. Jesügej zaznamenal několik mimořádných vítězství nad Tatary, ta se mu však stala osudnými, protože v Temüžinových devíti letech byl Tatary otráven. Po Jesügejově smrti následovala roztržka jeho rodiny s mocným rodem Tajčutů, bývalými Jesügejovými spojenci. Během následujících let žila Temüžinova rodina chudě a podle Tajné kroniky se již v této době projevovala Temüžinova tvrdá a prchlivá povaha.

Temüdzin také strávil nějaký čas v zajetí Tajčutů. Za pomoci jednoho staříka a jeho synů se mu však podařilo utéci. Temüžinovi se poté začalo dařit. Začal získávat na svou stranu řadu následovníků a z kmene Chongiratů, kterou mu přislíbili, když mu bylo devět let. Jako svatební dar dostal od jejího otce vzácný sobolí kožich. Temüdzin tento dar chytře využil k obnovení spojení jeho otce s To'orilem, vládcem Kerejtů, známým také jako Ong Chán.⁶

K úspěšnému Temüžinovi se opět začali vracet spojenci jeho otce a jeho staří přátelé. Mezi ně patřil například jeho blízký přítel z dětství Džamucha z klanu Džadaran. Společně s ním a Ong chánem utvořil Temüdzin silnou alianci. Společně porazili část Merkitů a dalších kmenů, získali bohatství a moc a nabyli u ostatních kmenů na vážnosti.

⁵ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 62

⁶ SNEATH, David – The History of Mongolia, str. 111

Avšak aliance netrvala moc dlouho. Rok a půl po porážce Merkitů se Temüdzin a Džamucha nepohodli a rozdělili se. Možným důvodem jejich sporu mohly být vysoké ambice obou mladíků. Oba začali usilovat o post chána. Tak započalo Temüdzinovo tažení za sjednocením všech národů ve stepi, které mu trvalo až do roku 1206.⁷

1.1.3 Sjednocení mongolských kmenů

V prvním střetu Džamucha uštědřil Temüdzinovi porážku. I přes výhru v důležitém střetnutí podpora Džamuchy upadala. Čím dál více rodin a kmenů se podřizovalo Temüdzinovi. Hlavním důvodem bylo Džamuchovo kruté zacházení se zajatci.⁸

V roce 1196 Temüdzin pomohl Ong chánovi znovuzískat trůn, který kvůli rodinným sporům ztratil. Společně pak vyrazili na tažení proti Tatarům. Porazili je a Temüdzin se tak nejen pomstil za smrt svého otce, ale zajistil také jižní část svého území.⁹

V následujících letech společně s Ong chánem porazili Najmany a Tajčuty. V roce 1201 se v čele aliance Taičutů, Merkitů, Džadaranů, Ojratů a Najmanů proti Temüdzinovi a Ong chánovi objevil Džamucha. Z tohoto střetu vyšli opět vítězně Temüdzin s Ong chánem a Džamucha byl nucen uprchnout. Nakonec ho zradili vlastní muži a přivedli ho k Temüdzinovi. Ten je nechal popravit, protože by nemohl důvěřovat lidem, kteří vztáhli ruku na svého pána. Džamuchovi chtěl podle Tajné kroniky dokonce odpustit a usmířit se s ním, ale ten ho poprosil, aby ho nechal zabít.¹⁰

Po této bitvě Temüdzin definitivně rozprášíl Tajčuty a rozdělil je mezi své jednotky. Podobný osud čekal o rok později Tatary, tentokrát již bez Ong chánovy pomoci.¹¹ Ong chán nechal obřadně potvrdit Temüdzina jako svého adoptivního syna, aby se vyhlil vzájemnému střetu o moc. S tím nesouhlasil jeho vlastní syn a pokusil se Temüdzina zavraždit. Ten se o tomto spiknutí včas dozvěděl a uprchnul. Poté se vrátil se svou armádou, a i přes značné ztráty Kerejty porazil. Zbytek Najmanů se proti němu pokusil spojit s Önggüty, ale ti se radši připojili k Temüdzinovi a řekli mu o chystaném útoku. Temüdzin ještě jednou porazil alianci Merkitů, Ojratů a Najmanů, a ačkoliv tyto kmeny nezanikly, získal nadvládu nad celou centrální stepí.¹²

⁷ BIRA, Shagdaryn – History of civilizations of Central Asia – The Mongols nad their state in the twelfth to the thirteenth century, str. 249

⁸ SNEATH, David – The History of Mongolia, str. 112

⁹ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 53

¹⁰ POUCHA, Pavel – Tajná kronika Mongolů, str.106

¹¹ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 22

¹² SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 54

Roku 1206 svolal kurultaj k pramenům řeky Onon. Tento sněm formálně potvrdil jeho postavení a nárok na vládu nad všemi Mongoly. Právě zde obdržel podle kroniky od Džuvajního Rašíd ad-Dína titul Čingischán. Udělil mu ho šaman a rádce jménem Kōkeču a celý titul v přeneseném významu znamená „univerzální vládce“.¹³

1.2 Rozmach Mongolské říše

Píše se tedy rok 1206 a Čingischán vládne celému mongolskému území a podařilo se mu podrobit všechny zdejší kmeny. Přišla na řadu reorganizace kmenů, armády a administrace. Tento krok později velkou měrou přispěl nejen k dobovačným úspěchům, ale také k udržení říše pohromadě. Čingischán si za krátký čas zjednal respekt napříč všemi kmeny. Je tedy pouze logické, že po uklidnění situace se rozhodl rozšířit svou novou říši.

1.2.1 Rozmach říše za Čingischána

Zdali Čingischán již od začátku plánoval, že si podmaní i mnoho usedlých národů mimo Mongolsko, se pravděpodobně nikdy nedovíme. Jeho první kroky však jasně ukazují, že chtěl do své říše začlenit všechny okolní národy, které žily podobným stylem života jako Mongolové. Tedy ostatní kočovné národy ve Střední Asii.¹⁴

1.2.2 Podřizování sousedních států a první výboje do Číny

Čingischán si uvědomoval, že turkické kmeny na západě jsou nebezpečnější potenciální nepřítel než velké usedlé říše. Pokud by tedy nejprve zaútočil plnou silou na Čínu, tak by mu téměř jistě vpadl do týlu některý z kočovných kmenů, které si ještě nepodrobil.¹⁵ S tím, jak rostla jeho autorita, přidávaly se k němu některé národy dobrovolně. Roku 1207 byla do chánova tábora vyslána delegace z Tibetu, která se před ním sklonila.¹⁶ Téhož roku se mu dobrovolně podřídili také Kirgizové a jiné sibiřské kmeny na severovýchodě. Roku 1209 se dobrovolně připojili také Ujguři z jihozápadu, kteří ovládali obchod s karavany a velkou měrou se podíleli na financování bojů.¹⁷

První útoky na území Číny podnikl Čingischán roku 1205 a 1207 proti Tangutům. Z těchto výbojů si přivezl nejen kořist, ale také informace o zdejší krajině. Roku 1209 zahájil opravdové

¹³ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 55

¹⁴ BIRA, Shagdaryn – History of civilizations of Central Asia – The Mongols nad their state in the twelfth to the thirteenth century, str. 252

¹⁵ LATTIMORE, Owen – The History of Mongolia, The Geography of Chingis Khan, str. 100

¹⁶ WANGČHUG, Cipön, ŽAGABPA, Dedän – Dějiny Tibetu, str. 65

¹⁷ ROUX, Jean-Paul – Dějiny Střední Asie, str. 232

tažení, s cílem podřídit si Tangutského vládce, což se mu nakonec roku 1210 povedlo. Čingischán si vzal ženu panovníka, a přestože se Tangutský vládce nestal jeho oficiálním vazalem, musel platit tribut.¹⁸

Z nejbližších sousedů byly ještě roku 1211 připojeny kmeny Karluků. Každý podřízený národ musel platit tribut a poskytovat oddíly do mongolských vojsk. S každým podmaněným národem se tak Mongolové stávali ještě silnějšími.¹⁹

Roku 1210 Čingischán tedy zahájil tažení proti sousedící džurčenské říši. Hned v počátku bojů se na stranu Mongolů postavila značná část obyvatelstva, protože jej z velké části tvořili Kitanové, kteří pod Džurčeny strádali. Tyto jednotky přišly Čingischánovi vhod, neboť členitý terén a absence pastvin kočovné armádě nevyhovoval. V té době stále ještě neuměli efektivně dobývat města. Jelikož dobýt Čínu zatím nebyl hlavní cíl, nechal Čingischán menší část armády, podporovanou kitanskými oddíly Muchalimu. I přes jeho značné úspěchy se však podařilo zvítězit nad Džurčeny až jeho synovi v roce 1234.²⁰

1.2.3 První výboje na západ

Ve svém boji proti Čingischánovi pokračoval například kmen Merkitů. Roku 1208 na ně Mongolové zaútočili a tlačili je směrem na severozápad. Nejprve uprchli k Ujgurům, kteří je vyhnali pryč. Pomoci se nakonec dočkali až u Kumánů (ve slovanských letopisech jsou nazýváni Polovci). Tím Kumáni upadli u Mongolů v nemilost. Když byli konečně roku 1216 definitivně zničeni Merkiti, poslal za Kumány Čingischán trestnou výpravu, která je donutila utéci dále na západ.²¹

Mezi Chorézmem a Ujgury vznikl ještě před Čingischánovým narozením nový stát Karakitanů. Založila ho část Kitanů, která sem uprchla před Džurčeny. Po porážce Najmanů sem před Mongoly uprchl jejich vládce Küčlüg a s pomocí uprchlých Najmanů a Merkitů roku 1211 svrhl karakitanského vládce. Mnoho Kitanů poté přeběhlo na stranu Čingischána. Roku 1218 vyslal Čingischán dvě armády. Jednu pod vedením věrného generála Sübedeje a nejstaršího syna Džočiho. Tu druhou vedl Džebe. Na většině místech byli vítáni jako osvoboditelé, a tak Karakitanská říše padla ještě téhož roku.²²

¹⁸ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 59

¹⁹ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 58

²⁰ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 63

²¹ GROLLOVÁ Ivana, ZIKMUNDOVÁ Veronika – Mongolové, pravnucci Čingischána, str.96

²² DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 86

Roku 1219 Mongolové zahájili trestné tažení proti Chorézmu s třemi armádami, protože šáh Muhammad dopustil, aby jeho místodržící ve městě Otrar zajal a popravil kupce mongolské karavany. Tuto situaci se Čingischán pokusil vyřešit smírem a poslal posly přímo k šáhovi. Muhammad si toto gesto nejspíš chybně vyložil jako slabost a posly také popravil.

S jedním z vojsk jel sám Čingischán.²³ V tomto boji Mongolům velice pomáhali muslimští obchodníci. Viděli v Čingischánovi schopného a silného obchodního partnera, a on sám této výhody dokázal využít na maximum. Nejenže Mongolská říše měla obrovské zisky z obchodu karavan, ale kupci byli také zdatnými špehy. Tohoto faktu si byl šáh Muhammad pravděpodobně vědom, protože ještě před invazí zablokoval všechny obchodní stezky. Nicméně toto opatření úniku informací nezabránilo a říši akorát ucházel nemalý zisk z obchodu.²⁴

Šáh Muhammad věděl o problémech Mongolů dobývat města, a tak nařídil většinu měst opevnit a snažil se vyhnout bojům na otevřeném prostoru. Nicméně nevěděl, že Čingischán si s sebou vzal čínské stavitele, aby mu postavili katapulty beranidla a jiné obléhací nástroje. Některá města se vzdala a jejich obyvatelstvo bylo ušetřeno. Zdi těchto měst byly vždy okamžitě strženy.²⁵ Jiná města, která se bránila, jako například Samarkand, Buchara, Urgenč, Otrar, Merv a Nišápúr byla v průběhu tažení dobytá a vypleněna. V Samarkandu a Otraru byli popraveni téměř všichni. Pouze lidé, kteří byli považováni za užitečné, například řemeslníci, byli posláni do Mongolska.²⁶

Tažení bylo velice dobře naplánované a proti systematickému postupu Mongolů neměla nejednotná chorézmská říše šanci. Šáh Muhammad se brzy ocitl na útěku. Jakmile se o tom Čingischán dozvěděl, vyslal za ním jednotky pod vedením Džebeho a Sübeteje. Jelikož bylo hlavním cílem chytit šáha, byla důležitá rychlost. Většina pramenů se tak shoduje, že počet Mongolů, které dostali k dispozici, byl okolo 20 000. Džebe a Sübetej se dostali až ke Kaspickému moři do Ázerbajdžánu, nejzápadnější části Chorézmské říše. Zde pravděpodobně ztratili stopu Muhammada, který utekl na ostrov v Kaspickém moři.²⁷ Šáh se však onemocněl a roku 1220 zemřel. Generálové požádali Čingischána, aby se mohli vypravit severně přes Kavkaz prozkoumat západní země. Chán jim vyhověl a sám se ujal vedení armády, která

²³ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 61

²⁴ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 92

²⁵ VERNADSKY, George – The Mongols and Russia, str. 39

²⁶ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 100-104

²⁷ VERNADSKY, George – The Mongols and Russia, str. 41

vyrazila proti synovi Muhammada, Jalal ad-Dinovi. Ten stále pokračoval v odporu. Poté co byl poražen, uprchl do Indie. Mezitím Čingischánovi tři synové – Džoči, Čagataj a Ögödej – dobyli hlavní město Urgenč. Čingischán dal svým jednotkám čas na odpočinek a vybral správce, kteří dostali za úkol znovu nastolit pořádek v nově dobytých oblastech. Roku 1222 začal uvažovat o cestě zpět do Mongolska. Většina zdrojů se shoduje na tom, že tam dorazil až roku 1225.²⁸

1.2.4 Poslední dny Velkého chána

Důvodem, proč se Čingischán rozhodl vrátit do Mongolska, byla pravděpodobně neposlušnost Tangutů. Ti mu odmítli poskytnout jednotky na tažení proti Chorézmu. Roku 1225 navíc Tanguti uzavřeli alianci s džurčenskou dynastií Ťin. Čingischán tedy musel jednat rychle.²⁹

Roku 1226 bylo zahájeno tažení. Mongolové měli k dispozici mnoho stavitelů a obléhacích strojů, a tím pádem dobývání šlo většinou snadno. V roce 1227 stačilo už dobýt jen hlavní město. Čingischán však jednoho dne na lovu špatně spadl z koně. Jeho generálové měli starosti o jeho zdraví, ale Čingischán rozkázal, aby se v obléhání pokračovalo. Jeho zranění se nicméně ukázala jako vážná a jejich následkem nakonec umírá. Ještě před smrtí vydal rozkazy, aby jeho smrt udržovali v tajnosti, dokud město neobsadí. Také přikázal, aby po dobytí města byli všichni jeho obyvatelé zabiti.³⁰

1.2.5 Rozmach říše za Ögödeje

Před svou smrtí Čingischán přidělil každému ze svých čtyř synů velkou část říše. Tento čin pravděpodobně byl počátkem rozpadu říše. Otázkou dědictví se Čingischán také zabýval již za svého života. Tento fakt naopak pomohl po nějakou dobu udržet stabilitu říše a ušetřit ji nástupnických sporů.

Toluj byl údajně Čingischánovým oblíbencem a mnoho kmenových vůdců ho na kurultaji chtělo zvolit novým chánem. Toluj však odmítl, a tak byl roku 1229 jednohlasně zvolen novým chánem Ögödej, kterého Čingischán zvolil za svého nástupce. Přestože byl Ögödej inteligentní, nepodědil po svém otci energii a vášeň k vládnutí. Svou neomezenou moc využíval spíše k zábavě a hojnému pití. Díky rádcům Čingischána a zákonu jasag se říše řídila prakticky sama.³¹

²⁸ GROUSSET, René – *The Empire of the Steppes: a History of Central Asia*, str. 244

²⁹ DE HARTOG, Leo – *Genghis Khan: Conqueror of the World*, str. 133

³⁰ MAY, Timothy – *The Mongol Art of War*, str. 17

³¹ GROUSSET, René – *The Empire of the Steppes: a History of Central Asia*, str. 256

Nicméně říše se nadále rozrůstala i během jeho vlády. Bojovalo se na Blízkém východě. Generál Čormaghana dostal za úkol vypořádat se s Džalal al-Dínem v Íránu a znovu získat dříve dobytá území v Persii. Mongolové podnikli sérii tažení do Koreje. Důležitá byla však hlavně tažení do Ruska a východní Evropy a proti dynastii Ťin v severní Číně a později i proti dynastii Song.³²

Džurčenská dynastie byla pro Ögödeje těžkým úkolem. Dlouhý čas se zde nebojovalo, a tak měl nepřítel dostatek času k nabrání nových sil a kladl tvrdý odpor. Ögödej a Toluj při bojích onemocněli a museli se vrátit zpět do Mongolska. Toluj nakonec zemřel. Dobytí hlavního města však zdárně dokončil generál Sübetej. Kaifeng padl roku 1234 a s ním i džurčenská dynastie. Nepomohly jim ani prosby o pomoc na dvoře Songů, kteří raději pomáhali Mongolům výměnou za některá území.³³

Dynastie Song časem poznala, že byla chyba pomáhat Mongolům proti Džurčenům. Ještě větší chybou ale bylo, že poté, co nedostali všechna území, na kterých se s Mongoly dohodli, si je vzali sami. Dobyli i hlavní město bývalé říše Ťin, Kaifeng. Po těchto událostech svolal Ögödej roku 1235 kurultaj v hlavním městě a zde se rozhodlo o potrestání dynastie Song. Byly vyslány tři armády. Dvě z nich vedli Ögödejovi synové. Při těchto bojích Mongolové hlavně rabovali a napadali různá města. Organizovaný dobytý útok měl teprve přijít.³⁴

Na stejném kurultaji se také rozhodlo o tažení do Evropy. V čele mohutné armády, která podle různých zdrojů čítala 100 000 – 150 000 vojáků, tedy stanul Batu, syn Džočiho a Čingischánův vnuk. Spolu s ním vyrazili princové z každé ze čtyř královských rodin čingischánových potomků. Synové Ögödeje, Gүjүk a Kadan. Mөngke, Tolujův syn. Baidar a Buri, syn a vnuk Čagataje. Roku 1236 bylo tažení zahájeno a jako první se s Mongoly střetli Bulhaři v okolí Volhy.³⁵

Ruská knížata se nedokázala spojit na obranu proti společnému nepříteli. Sübetej se tentokrát rozhodl, že bude lepší, když zaútočí první na severo-východní Rusko, které ovládal velkokníže Juri II., jedno z nejmocnějších knížat v Rusku. Tyto informace pravděpodobně získal při svém předchozím tažení. Mongolové si tak zajistili klid v týlu, aby mohli později pokračovat dále do Evropy. Po dobytí pár menších měst a Moskvy (která nebyla tehdy tolik důležitá), se Mongolové zmocnili i důležitého města Vladimir. To pak srovnali se zemí a jeho

³² MORGAN, David – The Mongols, str. 114

³³ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 68

³⁴ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 159-160

³⁵ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 188

obyvatele, včetně rodiny knížete, zabili. Poté táhli směrem na Novgorod. Jeho obyvatelé byli zachráněni, protože si to Mongolové na poslední chvíli rozmysleli kvůli přicházející oblevě. Mongolská armáda se tak vydala na jih, aby si muži a koně odpočinuli.

Během roku 1239 se podařilo konečně podrobit většinu Kumánů. Nicméně Khan Kotian v čele asi 40 000 Kumánů uprchl raději do Maďarska. V roce 1240 se mongolské hordy daly opět do pohybu a vypálily města Černigov, Pereslav a Kyjev, kde byli všichni obyvatelé pobiti, protože vládce města nechal zabít mongolské vyslance, kteří požadovali podřízení.

Následně se Mongolové vydali do Polska. Zde sice Mongolové neměli žádné zájmy, ale Sübetej tak chtěl zabezpečit pravé křídlo při útoku na Maďarsko. To bylo z pohledu Mongolů klíčovou oblastí, neboť tamní krajina připomínala stepní oblasti a mohla tak sloužit jako základna pro jejich výboje. Navíc maďarský král Béla poskytl azyl Kumánům. Stejně jako Ruská knížata i evropští panovníci selhali v jakékoliv společné obraně. Roku 1241 Mongolové rozdrtili německo-polskou armádu v bitvě u Lehnice. Po této bitvě se tato část Mongolů vrátila k hlavnímu voji vedenému Batuem a Sübetejem, který obsazoval Maďarsko.

Zatímco mongolské oddíly zůstaly přes léto v Maďarsku, král Béla se snažil znovu shromáždit armádu v Záhřebu. Do Chorvatska se Mongolové vydali v zimě ke konci roku a brzy Záhřeb dobyli. Král před nimi utekl do bezpečí na ostrov nedaleko od Splitu. V této oblasti Mongolové obsadili území až do Dubrovníku. Jeden z průzkumných oddílů byl poslán do okolí Vídně. V daleké stepi však zemřel roku 1241 chán Ögödej. Když se to Batu začátkem roku 1242 dozvěděl, vydal se i se svým vojskem na cestu domů.³⁶

1.3 Pád Mongolské říše

Mohlo by se zdát, že kapitola „Pád“ přichází příliš brzy. Z mého pohledu však pozvolný úpadek započal již se smrtí Velkého chána. Je sice pravda, že Mongolská říše se mohutně rozrostla ještě po jeho smrti a nadále byla velmocí, která byla na bojišti téměř neporazitelná. Vnitřní jednota říše a neotřesitelná autorita vládce však zahynula s Čingischánem a nastává čas rodinných sporů a bojů o nadvládu nad jednotlivými částmi říše.

1.3.1 Krátká vláda Gүjüka

Ögödej původně chtěl, aby se dalším chánem stal jeho oblíbený třetí syn Köchu. Jelikož Köchu roku 1236 umřel při tažení do Číny, určil za svého nástupce svého vnuka Širemüna. Ten byl však v době jeho smrti velice mladý. Ögödejova smrt tak vedla k dlouhému bezvládní

³⁶ VERNADSKY, George – The Mongols and Russia, str. 50-57

v Mongolské říši. Vdova Töregene chtěla prosadit svého syna Gūjūka. Podařilo se jí nakonec roku 1246 svolat kurultaj, Z tohoto kurultaje máme mnoho informací zejména díky přítomnosti františkánského mnicha, Jana Plano Di Carpini. Batu, který se s Gūjūkem nepohodl při tažení do Evropy předstíral nemoc a poslal místo sebe svého bratra Ordu.³⁷

Brzy po nástupu Gūjūk pochopil, že centrální moc chána je oslabena a začal pracovat na jejím obnovení. Nový chán tvrdě trestal všechny, kdo se mu předtím vzepřeli nebo znelíbili. Naopak štědrě odměňoval své spojence a věrné služebníky. V době jeho vlády tak k žádnému důležitému pokroku nedošlo.

Nevyhnutelný střet s Batuem měl přijít až roku 1248, kdy pod záminkou lovu, nebo navštívení vlastního území, vytáhl Gūjūk se svou armádou, aby nečekaným útokem svého nepřítele překvapil. Nakonec k boji ani nedošlo, protože Gūjūk z neznámého důvodu zemřel nedaleko Bešbaliku.³⁸

Gūjūkova smrt započala totální rozpad Zlaté rodiny³⁹. Území, která svým synům rozdělil Čingischán, se začala vyvíjet spíše jako jednotlivé státy.

1.3.2 Nový chán z Tolujovy větve – Möngke

Batu byl nyní nejvlivnějším mužem říše. Byl schopným generálem, který zažil mnohá tažení a všichni si ho vážili. Nebo se ho alespoň báli. Tolujova rodina získala silného spojence. Batu neměl žádný problém s tím, aby byl novým chánem zvolen Möngke. Znali se již z tažení do Evropy a zdá se, že si navzájem rozuměli. V roce 1251 tak byl třiačtyřicetiletý Möngke zvolen Velkým chánem Mongolské říše i přes odpor Ögödejovců.⁴⁰

Möngke vyslal do všech koutů říše své zástupce a začaly politické čistky a procesy. Bylo popraveno okolo 70 lidí z Ögödejovy větve včetně jejich rádců. Také Čagatajovi potomci byli rozděleni na ty, kteří kdysi podporovali Gūjūka a byli odsouzeni k smrti, a na jejich odměňované odpůrce.⁴¹

Möngke byl od dob Čingischána nejvýznamnějším vládcem Mongolské říše. Byl inteligentní panovník a dobrý voják. Rozhodl se splatit všechny dluhy svých předchůdců, aby neztratila Mongolská říše důvěru obchodníků. Tento čin vyzdvihoval ve své kronice Džuvajní. Svůj

³⁷ GROUSSET, René – The Empire of the Steppes: a History of Central Asia, str. 268

³⁸ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 162

³⁹ Rodinné větve Čingischánových potomků.

⁴⁰ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 209-210

⁴¹ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 68

vojenský um předvedl již při dobývání Evropy. Prosazoval dodržování zákonů jasag a centralizaci říše. Za své zvolení sice vděčil Batuovi, který si pak mohl na svém území vládnout nezávisle. Batu však roku 1255 zemřel, a tak se stal Möngke opět absolutním vládcem Mongolského světa.⁴²

Roku 1253 svolal Möngke do Karakorumu malý kurultaj. Rozhodlo se, že Mongolové podniknou dvě tažení. První proti dynastii Sung a druhé proti muslimským městům Bagdádu, Damašku a Káhiře. Vedení armád rozdělil mezi své bratry. Nejmladší Arik-buk s ním zůstal v centru Mongolska a pomáhal řídit říši.

Hülegü měl dobrý bojový výcvik a podle toho také jeho tažení vypadalo. S předstihem vyslal do střední Asie zvědy a průzkumné jednotky, aby zjistili, kudy bude nejlepší s armádou potáhnout. Také měli na starosti oslovit potenciální spojence. Armádu shromáždil v létě, aby se koně napásli a tažení začalo v zimě. Na rozdíl od předchozích tažení Mongolů, jeho armáda se nepohybovala bleskovou rychlostí. Měl s sebou mnoho řemeslníků, lékařů, písařů a úředníků.

Konečný cíl bylo dobytí Bagdádu. Mezitím musel Hülegü dobýt sídla Ismajlů. Muslimské sekty známé v Evropě jako assassíni. Ti měli pevnosti všude v oblasti Afgánistánu a Sýrie. Hlavní z nich však byla pevnost Alamút v Persii. Roku 1257 assassíny Hülegüova armáda kompletně vymýtila. Měl tak otevřenou cestu k dalšímu nepříteli, kterým byl abbásovský chalífát s centrem v Bagdádu. Bagdád byl několik dní ostřelován z mongolských katapultů a začátkem roku 1258 Mongolové prorazili hradby a město dobyli. Chalífa a všichni jeho mužští dědicové byli odsouzeni k smrti. Po dobytí Bagdádu se Hülegü zmocnil také Alepa. Odtud Mongolové táhli k Damašku, který se jim raději vzdal. Zde dosáhla Mongolská říše na západě svého maxima. Roku 1260 utrpěli porážku od egyptských mamlúků u Goliášova pramene na území dnešního Izraele. Tím byl jejich další postup západním směrem zastaven.⁴³

Chubilaj v Číně dosahoval horších výsledků. Tažení proti Sungům se mu nedařilo a roku 1254 nechal Möngke tajně zkontrolovat Chubilajovy provincie kvůli podezření z korupce a nechal popravit mnoho jeho úředníků.⁴⁴ Chubilaj samotný, nejspíš na naléhání svých čínských rádců, se vydal do Karakorumu ujistit svého bratra o své lojalitě.

⁴² GROUSSET, René – The Empire of the Steppes: a History of Central Asia, str. 275

⁴³ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 223-229

⁴⁴ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 73

I tak se ale Möngke rozhodl, že se ujme velení útoku proti Dynastii Sung. Roku 1258 začíná konečně frontální útok. Do té doby Chubilaj s generálem Urianchadajem (syn legendárního Sübeteje) obsazovali pouze okolní státy a napadali pohraniční města a obklíčili tak říši Sung. Mongolské oddíly roku 1259 oblehly jižní Čínu. Zatímco Chubilaj postupoval přes Yunan, Urianchadaj měl postupovat z jihu na sever a setkat se s ním. Chán si vzal za úkol dokončit dobývání Sichuanu. Útoky z několika stran byly úspěšné a tažení se pro Mongoly vyvíjelo dobře. Bohužel začala řádit epidemie úplavice, které podlehl i samotný Möngke.⁴⁵

Kdyby Möngke žil déle a jeho následníci pokračovali v jeho stylu řízení říše, nerozdělila by se pravděpodobně Mongolská říše do několika chanátů a zůstala by jednotná.⁴⁶

1.3.3 Spor o následnictví

Paradox je, že se Möngke snažil sjednotit a centralizovat rozpadající se říši, ale ve finále byl hlavním viníkem, proč se rozpadla. Na jeho obranu je nutné říci, že nemohl předvídat svou předčasnou smrt. Nicméně se mohl z historie poučit a uvědomit si, jak důležité je vyřešit před svým odchodem otázku následnictví.

Nyní zde byli tři bratři, kteří se mohli ucházet o trůn. Hülegü, který bojoval daleko v Sýrii. Chubilaj, stojící v čele armády severní a západní Číny a Arik-buk, „princ srdce“, byl v Mongolsku.⁴⁷ Hülegü nakonec nevznesl nárok na trůn. Patrně si byl vědom toho, že je příliš daleko a rozhodl se raději udržet si získaná území. O následnictví se tedy utkali Arik-buk a Chubilaj. Po několika střetnutích byla zřejmá Chubilajova ekonomická i taktická převaha. A tak jeho mladšího bratra začali opouštět spojenci. Roku 1264 Arik-buk konečně uznal porážku a vydal se na milost svému bratrovi. Ten mu odpustil a popravil jen některé jeho rádce a generály. Tento ne příliš tvrdý rozsudek vyvolal vlnu nevole na Chubilajově dvoře. Avšak roku 1266 jeho mladší bratr onemocní a umírá.

1.3.4 Rozpad říše na čtyři samostatné celky

Möngke chán byl poslední Velký chán, kterého celá říše uznávala, ať už dobrovolně nebo ne. Za jeho vlády dosáhla Mongolská říše největší rozlohy. Následovalo období, kdy různým částem říše vládlo několik chánů, ale žádného neuznávaly všechny frakce a rody.⁴⁸ Říše se definitivně rozpadla na čtyři celky po Chubilajově smrti.

⁴⁵ VERNADSKY, George – The Mongols and Russia, str. 79

⁴⁶ GROUSSET, René – The Empire of the Steppes: a History of Central Asia, str. 275

⁴⁷ MORGAN, David – The Mongols, str. 117

⁴⁸ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 232

Zatímco Chubilaj a Arik-buk bojovali v občanské válce, zbytek říše se rozpadal. Nakonec se říše rozdělila na čtyři chanáty. Každý z nich si šel svou cestou a jednota mongolské říše byla nenávratně pryč. Tyto chanáty také často bojovaly mezi sebou, dokud se nerozpadly na menší království nebo na dobro nezmizely z politické mapy světa.⁴⁹

Na závěr této kapitoly bych rád stručně charakterizoval každou z těchto frakcí.

Dynastie Yuan

Roku 1264 udělal Chubilaj hlavním městem své říše Chan-balik (dnešní Peking). Tím jednoznačně ukázal, jak moc se jeho postoj k Číně liší od jeho předků. Přelom nastal, když roku 1271 pojmenoval svou vládu *Yuan*, což znamenalo počátek. Jednoznačně si ze svého území cenil nejvíce Číny a nechal se ovlivnit čínskou kulturou a zvyklostmi. Částečně proto, aby se více zalíbil zdejším obyvatelům a získal si loajalitu místních úředníků a šlechty. Po dobytí severní Číny se snažil zavést takovou správu, díky níž by Číňané snáze přijali mongolsou nadvládu. Říše zanikla roku 1368, když ji nahradila nová čínská dynastie Ming.⁵⁰

Ílchanát

Hülegü se stal prvním chánem Ílchanátu. Upřednostňoval spíše křesťany, a proto se proti němu muslimský vládce Zlaté hordy, Berke, spojil s egyptskými mamlúky. Začal tak roku 1262 podnikat útoky na území Ílchanátu. V podpoře křesťanů pokračoval i nástupce Hülegüa, jeho nejmladší syn Abaga. Ten měl v plánu spojit se proti Mamlúkům s evropskými vládci. Posílal diplomatické dopisy římskému papeži, francouzskému králi a anglickému králi. Nikdo však jeho návrhům nevyhověl. Roku 1295 se vlády chopil Ghazan, který zahájil oficiální a konečnou islamizaci chanátu. Ukázal se být velice pokrokovým vládcem. Provedl administrativní reformu a přikázal svému ministrovi, Rašíd ad-Dínovi, aby sepsal historii Mongolů. Jeho syn Abu-saíd byl posledním vládcem Ílchanátu. Po jeho smrti roku 1335 se strhl boj o trůn. Nikdo však nebyl dostatečně silný, aby se mu podařilo stát se vládcem, a tak s posledním přímým potomkem Hülegüa, skončil i Ílchanát.⁵¹

Zlatá horda

Ještě před svou smrtí Čingischán přidělil svému nejstaršímu synovi Džočimu veškeré území na západ od řeky Irtyš. Džočí však zemřel ve stejném roce jako Čingischán. Proto toto dědictví připadlo jeho synovi jménem Batu. Ten ovládal obrovské, avšak řídké osídlené území

⁴⁹ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 25

⁵⁰ ROSSABI, Morris – Khubilai Khan: His life and times, str. 95

⁵¹ MORGAN, David – The Mongols, str. 170-173

zahrnující například západní Sibiř, území bývalého Chorézmu, Povolžské Bulharsko a území Polovců mezi Donem a Dněprem. Další území si Batu vydobyl během druhého tažení do Evropy (1237-1242), o kterém jsem již psal. Tato území se nazývala Kipčacký chanát, Zlatá horda nebo Ulus Džoči.⁵² Krátce po Batuově smrti roku 1255 zemřel i jeho syn Sartak. K moci se tak dostal Batuův bratr Berke. Za jeho vlády se Zlatá horda islamizovala a začala bojovat se sousedním Ílchanátem. Berke také podpořil Arik-buka v mongolské občanské válce proti Chubilajovi. Po celou dobu Zlatá horda udržovala přátelské vztahy s Mamlúkama z Egypta.⁵³ Ve 14. století vnitřní spory Zlatou hordu téměř zničily. Jen mezi roky 1360-1380 se na trůnu vystřídalo alespoň 25 různých chánů.⁵⁴ Oficiální rok konce Zlaté hordy se uvádí rok 1502, kdy posledního „chána“ porazil Mengli Geraj, který roku 1475 uznal nadvládu Osmanské říše.⁵⁵

Čagatajský chanát

Čagataj získal od Čingischána území ve Střední Asii. Na počátku se stal nejvýraznější postavou Čagatajův vnuk Alghu, který společně s Chajduem podpořil Arik-buka proti Chubilajovi. Později však spojence zradil a přešel na Chubilajovu stranu. Alghu také napadl Zlatou hordu a vzal Berkemu Otrar a Chorézm.

Říše se kvůli sporům o islamizaci rozdělila na dvě části. Na jedné straně byli mongošští nomádi a na té druhé bylo usedlé obyvatelstvo Transoxánie. Říši nakonec opět sjednotil mladý čagatajský princ Tughluk Timur. Sjednocení však nemělo dlouhého trvání. Roku 1370 Transoxánii ovládl slavný Tamerlán a založil Tímúrovskou říši. Čagatajové tak navždy přišli o velkou část říše, a i když toužili po obnově čagatajského chanátu, žádný z nich nebyl úspěšný. Nepodařilo se to ani Tamerlánovi. A tak čagatajská větev přežívala v severní části říše až do roku 1680, kdy poslední území ovládané Čagatajovým potomkem dobyl Džúngarský chanát.⁵⁶

⁵² ŠVANKMAJER, Milan, VEBER, Václav, SLÁDEK, Zdeněk, MOULIS, Vladislav – Dějiny Ruska, str. 22

⁵³ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 86

⁵⁴ ŠVANKMAJER, Milan, VEBER, Václav, SLÁDEK, Zdeněk, MOULIS, Vladislav – Dějiny Ruska, str. 23

⁵⁵ MORGAN, David – The Mongols, str. 145

⁵⁶ ROUX, Jean-Paul – Dějiny Střední Asie, str. 274

2. Mongolská armáda

Mongolská armáda byla velice důležitá při budování Mongolské říše. I přes nesporné zásluhy, které měli rádcové při administrativě a správě říše, bez početných, perfektně organizovaných a loajálních vojáků by nebylo možné dobytá území udržet. Navíc Mongolská říše se rychle rozrůstala právě díky dokonale zvládnutému dobývání okolních území. Mongolská armáda utrpěla první velkou porážku až roku 1260! Tehdy byli poraženi vlastní taktikou. Proč byli Mongolové tak úspěšní? Jak je možné, že kmeny, které po staletí bojovaly mezi sebou, byly schopné se najednou sjednotit pod vedením Čingischána?

2.1 Organizace

V této kapitole se budu věnovat tomu, jak Čingischán změnil fungování mongolské armády. Zaměřím se na její organizaci a zejména pak na disciplínu, která v ní tehdy panovala.

Mongolové vyrůstali v tvrdém prostředí, které je dokonale připravilo. Válčení se pro ně stalo způsobem života. Prakticky vše, co se v mládí naučili a používali v běžném životě, se jim mohlo hodit při válečném tažení. Většina z nich se narodila do doby, kdy mezi sebou různé kmeny neustále válčily nebo se okrádaly. Pást stáda a jezdit na koni se učili již od dětství. Většina autorů se shoduje, že lov byl také velice důležitou součástí mongolského života a umění války. S drobnými úpravami mohli vojáci všechny tyto dovednosti uplatnit i v poli. Proto lov také sloužil jako vojenské cvičení.⁵⁷ Jako důkaz jeho důležitosti může posloužit četnost zmínek o lovu v Tajné kronice Mongolů. Ve své kronice jej také důkladně popisuje Džuvajní. Tvrdí například, že samotný Čingischán lovu přikládal velkou důležitost: „*Věnoval velkou pozornost honu a říkával, že lov divoké zvěře je vhodnou zábavou pro velitele armád; a; že poučení a výcvik v něm obsažené byly povinné pro válečníky a muže v armádě, kteří by se měli naučit, jak se lovci přibližují ke kořisti, jak ji loví, jakým způsobem jsou seřazeni a jak zvěř obklíčit, podle toho, jak je družina malá nebo velká.*“⁵⁸.

2.1.1 Reorganizace armády

Čingischán přeorganizoval armádu podle desítkového systému. Jednotky tedy byly rozděleny podle počtu členů na 10 (arban) 100 (jaghun) 1000 (minqan) a 10 000 (tümen).⁵⁹ To však nebyla Čingischánova původní myšlenka, protože stejné uspořádání používaly již předchozí

⁵⁷ MORGAN, David – The Mongols, str. 86

⁵⁸ BOYLE, Andrew John – přeložený Ata-Malik Džuvajní, Gengis Khan: The History of the World Conqueror, str. 27

⁵⁹ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 90

kočovnické říše. Mezi ně patřili například Kerejti.⁶⁰ Obdivuhodné je především to, jak Čingischán dokázal kočovnickou armádu a systém boje zdokonalit.

Jak píše ve své knize David Morgan, Čingischán nenařídil jednoduše všem kmenům, aby takto tvořili jednotky. Pouze kmenům, které k němu byly loajální od začátku, nebo se brzy přidaly na jeho stranu, bylo umožněno vytvářet vlastní jednotky. Mezi ně patřili například Chongirati nebo Önggüti. Nepřátelské a podrobené kmeny, například Tataři Merkiti a Najmani, byly rozprášeny. Bojovníci z těchto kmenů, kteří přežili, byli začleněni do ostatních jednotek. Dbalo se při tom na to, aby byli rozděleni. Loajalitu k vlastnímu kmenu tak navždy nahradila loajalita k nové jednotce.⁶¹ Perský historik Ata-Malik Džuvajní popisuje, že nebylo za žádných okolností možné z jednotky odejít: „*Dalším nařízením bylo, že žádný muž nemohl přejít k jiné jednotce, než byla stovka, tisícovka nebo desítka, ke které byl přidělen, ani nemůže hledat útočiště jinde. A pokud je tento rozkaz porušen, je provinilec popraven před celou jednotkou, zatímco ten, kdo ho přijal, je také přísně potrestán.*“⁶².

2.1.2 Disciplína

Dalším faktorem úspěchu rozhodně byla tvrdá disciplína. Poslušnost byla nekompromisně požadována od všech. Popis předávání rozkazů nám zanechal Marco Polo: „*Chán přidělí velitele každé desítky mužů, jednoho každé stovce, jednoho každé tisícovce a jednoho každé deseti tisícovce, takže jeho rozkazy je nutné dát pouze deseti lidem, a každý z těchto deseti lidí musí předat rozkaz opět pouze deseti lidem, a tak dále; nikdo tak nemusí dávat rozkazy více než deseti. A každý podle pořadí je zodpovědný pouze veliteli přímo nad ním; a řád a disciplína, které vychází z této metody jsou obdivuhodné, neboť jsou to lidé velice oddaní svým velitelům.*“⁶³. Stejně svědectví nám ve své kronice zapsal i Džuvajní.

Problém byl v tom, že mongolská armáda často operovala odděleně na větší vzdálenosti. Dokonce i mongolský tábor byl vždy velice rozlehlý a jednotlivé oddíly tak od sebe byly daleko. Písmo se téměř nepoužívalo, a tak bylo nutné předávat zprávy ústně. Úskalím však v tomto případě byla přesnost zprávy. Poslové ji často museli říkat velkému počtu lidí a musela znít naprosto stejně. Podle Weatherforda skládali důstojníci své zprávy do veršů, aby si je poslové přesně zapamatovali. Užívali při tom zavedeného rytmu, který znal každý voják.

⁶⁰ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 31

⁶¹ MORGAN, David – The Mongols, str. 90

⁶² BOYLE, Andrew John – přeložený Ata-Malik Džuvajní, Gengis Khan: The History of the World Conqueror, str. 32

⁶³ POLO, Marco – Milion, str. 64

Kromě klasických písní zpívali vojáci také své zákony a pravidla, aby je mohl každý muž perfektně znát.⁶⁴

Od všech se očekávalo plnění rozkazů bez otázek. Neuposlechnutí často bylo trestáno smrtí. „*Jestliže ve válce jeden, dva, tři nebo i více jich prchne, propadnou smrti; a i kdyby jich uteklo všech deset a třeba i sto, všichni budou usmrceni...Pakli někdo z oněch deseti zajat, propadnou smrti i zbývající, jestliže ho nevysvobodí.*“⁶⁵. Čingischhán tím dosáhl větší soudržnosti jednotek. Vojáci si byli navzájem rodinou a museli si bezmezně důvěřovat.

Jack Weatherford také popisuje postup při získávání kořisti z dobytých měst. Nicméně neuvádí zdroje, ze kterých čerpal. Na základě vlastního čtení pramenů však považují Weatherfordův popis za velmi blízký skutečnému průběhu událostí:

„*Kázeň byla vyžadována i při plundrování dobytých měst. Nejednalo se tak o bezhlavé vypalování domů, vraždění obyvatel a znásilňování. Přistupovali k němu s velkou vážností a bylo považováno za důležitou státní záležitost. Čingischhán vytvořil přesná pravidla, která se musela striktně dodržovat. Každá mince, každý kousek látky, byl pečlivě zapsán úředníky a kořist pak byla přerozdělena všem. Všichni řadoví vojáci dostali svůj díl. Chánovi náleželo 10 procent z kořisti. Část byla také určena vdovám a sirotkům.*“⁶⁶.

Tato opatření zavedl Čingischhán již na začátku, aby předešel tomu, že zatímco vojáci sbírali kořist, nepřítel se přeskupil a znovu zaútočil.⁶⁷ Při taženích v Chorézmské říši Mongolové při rabování postupovali tak, že nejprve všechna zvířata a lidi vyhnali ven. Nemohl je tak nikdo překvapit a měli na to dostatek času a klidu.

Narizení ohledně lovu byla součástí zákoníku zvaného *jasag*. Carpini i Rubruk sice některé zákony Mongolů popisují, o žádném zákoníku však v jejich dopisech není ani zmínka. O tomto zákoníku se zmiňuje například Džuvajní. Také píše, že dohlížet na vše okolo lovu dostal za úkol Džoči: „*Džočimu, nejstaršímu ze synů, přidělil lovy a hony, což je pro Mongoly velká zábava a chovají je ve velké vážnosti.*“⁶⁸.

Každý voják v armádě zvládal své úkoly naprosto precizně. Neposlušnost téměř neexistovala. Každý znal své místo a automaticky dělal svou práci. Můžeme se o tom přesvědčit z následujícího popisu, který nám zanechal Carpini: „*Lidé, o nichž mluvíme, tj. Tataři, žijí ve*

⁶⁴ WEATHERFORD, Jack – Čingischhán a utváření moderního světa, str. 130

⁶⁵ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 90

⁶⁶ WEATHERFORD, Jack – Čingischhán a utváření moderního světa, str. 140

⁶⁷ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 43

⁶⁸ BOYLE, Andrew John – přeložený Ata-Malik Džuvajní, Gengis Khan: The History of the World Conqueror, str. 40

velkém poddanství pánům, víc než kdekoliv jinde na světě, ať už jde o duchovní, nebo laiky. Velmi pány ctí a zásadně jim nelžou, jen zřídka slovy, nikdy však činy. Neválčí spolu, nedochází u nich k hádkám, zraněním ani vraždám.“⁶⁹.

Jak Čingischán dosáhl toho, že ho nejednotné kmeny na slovo poslouchaly? Mongolové věřili, že Čingischán se má stát vládcem celého světa, protože má přízeň Nebes. Tajná kronika Mongolů tak například vysvětluje, proč některé kmeny přeběhly od Džamuchy k Temüdzinovi. Jako příklad zde uvádím pasáž z Tajné kroniky, kde jeden ze šlechticů vysvětluje, proč se přidává k Čingischánovi: „*Neměli jsme se nikdy oddělit od Džamuchy, přišlo však nebeské znamení a před mýma očima se objevilo toto: „Přišla bílá kráva, obešla Džamuchu, trkla do jurtové káry a trkla Džamuchu a zlomila si při tom jeden roh. Vrať mi můj roh bučela opět a opět na Džamuchu a opět a opět dupala zemi. A pak přišlo bezrohé bílé dobytče a táhlo za sebou velkou stanovou žerd', kterou mělo uvázanou na zádech. Přicházelo za Temüdzinem a bučelo: »Nebe a Země se rozhodly, že Temüdzin se má stát pánem říše. Přináším mu zde na zádech říši.« Tato znamení se ukázala mým očím, zjevila se mi.*“⁷⁰.

Leo De Hartog se domnívá, že šaman Kökeču na popud Čingischána záměrně vytvářel obraz budoucího dobyvatele světa, který byl na zem poslán Věčným Nebem. S každým dalším vítězstvím se pak tato víra upevňovala.⁷¹

2.1.3 Chánova osobní stráž

Jakousi elitu v mongolské armádě tvořily jednotky zvané *kešig*. Tato malá jednotka začínala jako chánova osobní stráž a později se z ní stala jedna z nejdůležitějších institucí říše. Po kurultaji z roku 1206 se rozrostla až na 10 000 mužů tím, že byli rekrutováni synové generálů a velitelů. Vítáni byli také talentovaní lidé bez urozeného původu. Jak je uvedeno v Tajné kronice Mongolů, každý s sebou musel přivést určitý počet vojáků: „*Synové velitelů tisíců, necht' při svém zařazení přivedou s sebou jednoho svého mladšího bratra s deseti druhy. Synové velitelů setnin, necht' při svém zařazení přivedou s sebou jednoho svého mladšího bratra s pěti druhy. Synové velitelů desítek a prostých lidí, necht' při svém zařazení s sebou také jednoho mladšího bratra s třemi druhy.*“⁷². Tito noví členové museli být plně vybaveni. Chán jejich jednotkám vyplácel kompenzaci.⁷³

⁶⁹ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 79

⁷⁰ POUCHA, Pavel – Tajná kronika Mongolů, str. 43

⁷¹ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 35

⁷² POUCHA, Pavel – Tajná kronika Mongolů, str. 123

⁷³ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 34

Tato jednotka měla kromě ochrany chána další důležité účely. Prvním z nich byl ten, že jednotka fungovala jako vojenská akademie. Čingischán vždy na důležité posty vybíral vhodné muže sám. Jak jsem již zmínil, měl Čingischán mimořádný talent na odhadnutí charakteru a schopností ostatních lidí. Díky této jednotce okolo sebe shromažďoval lidi, kteří se budoucně mohli stát generály a veliteli.

Rekrutováním synů ostatních významných osobností říše do své stráže si Čingischán také držel ve své blízkosti významná rukojmí. Získával tak nad svými poddanými politickou kontrolu. A jelikož nevyžadoval jednotky do své osobní stráže jen od svých generálů, ale také od vládců a vazalů podmaněných území, měl kontrolu i nad nově ovládanými zeměmi. I zde však Velký chán sledoval dlouhodobější cíl. Jelikož tato jednotka fungovala jako akademie, mohli své rukojmí ovlivňovat ve svůj prospěch. Pokud by tedy některý z vazalů nebo generálů přestal poslouchat rozkazy, mohl být nahrazen vhodnějším člověkem, často ze své vlastní rodiny.⁷⁴

Přestože se nehledělo na původ, stávalo se, že velitelé zajišťovali velení nad svými jednotkami svým synům. Často k tomu docházelo mezi generály, kteří byli spřízněni se Zlatou rodinou. Nicméně v každém případě musel být nástupce schopný a mohlo se tak stát, až když to odsouhlasil samotný chán. A ne vždy se tak stalo.⁷⁵

2.2 Výzbroj

V této kapitole se zabývám vybavením mongolské armády. Pokusím se vypsát všechny vše, co bylo pro Mongoly při válečném tažení nepostradatelné. Zařadil jsem sem také krátký popis luku, který byl pro Mongoly hlavní zbraní. Na konci popíši mongolské stravovací návyky, které evropské cestovatele překvapily.

Názory na kvalitu výzbroje mongolských válečníků se liší. Středověký historik Jan Frans Verbruggen se domnívá, že byli Mongolové špatně vyzbrojeni a většinu své výbavy získali z kořisti. Podle Timothy Maye napsal: „*Mongolové byli chudší a měli horší vybavení než většina jejich nepřátel, ale dokázali shromáždit velkou armádu – tažení na západ zahrnovalo pod jejich velením 150.000 mužů. Každá jednotka byla koordinovaná systémy signálů, takže určití lučištníci mohli měnit směr střelby pomocí hvízdajících šípů.*“⁷⁶.

⁷⁴ ALLSEN, Thomas – Mongol Imperialism 73-74

⁷⁵ VLADIMIRTSOV – The Social System of the Mongols: Mongolian Nomadic Feudalism, str. 105

⁷⁶ VERBRUGGEN, Jan Frans – The Art of Warfare in Western Europe During the Middle Ages From the Eight Century to 1340, str. 202

Co se týče mongolských kmenů před sjednocením a na počátku Čingischánových tažení, jsou tato tvrzení nejspíše pravdivá. Z historických zdrojů však můžeme vyčíst, že situace se od druhé poloviny 13. století změnila. Mongolové při svých taženích zajali mnoho zkušených řemeslníků. Samotný Carpini zanechal několik detailních popisů, jak Mongolové vyráběli svou zbroj: „*Brnění mužů sestává ze čtyř částí. Jedna část se táhne od stehů až ke krku a je uzpůsobena pro lidské tělo; na hrudi je rozstřížena, zahaluje však celé tělo, obtácejíc je od paží až dolů...*“, „*Vrch přilby bývá ze železa nebo z oceli, ale ta část, která chrání zátylek a a krk, z kůže. Jednotlivé součásti zbroje jsou vůbec z kůže, jak už bylo řečeno.*“, „*Někteří vojáci však mají všechny tyto věci vyrobeny ze železa, udělají si množství plíšků...*“⁷⁷.

Džuvajní píše, že některé vybavení si měli jednotky obstarat samy: „*Musí se připravit prapory, jehly, lana, koně a velbloudi. A každý muž musí dodat svůj podíl, podle svých deseti nebo stovky. A v den prohlídky musí toto vybavení ukázat, a pokud jen malá část chybí, zodpovědní za toto selhání jsou potrestáni.*“⁷⁸. Uvádí také, že Toluj byl zodpovědný za organizaci jednotek a výbavu armády.

Podle Timothy Maye v Mongolské říši existovalo několik míst, kde byli shromážděni řemeslníci, aby sloužili svým novým pánům. Některá z těchto míst pak byla určena výhradně pro armádní účely⁷⁹. Víme také, že samotný Ögödej při několika příležitostech nakoupil výbavu pro vojáky od kupců.⁸⁰

2.2.1 Základní vybavení

Nejvíce nám toho o mongolském vybavení napsal Carpini. Většina historiků dodnes čerpá hlavně z jeho obsáhlých popisů: „*Každý musí mít přinejmenším tyto zbraně: dva nebo tři luky nebo alespoň jeden, ale skutečně dobrý; tři toulce plné šípů, sekeru a lana, na kterých se táhnou válečné stroje.*“⁸¹. Častým vybavením bylo také laso nebo tyč s hákem na konci, kterou používali pro stažení protivníka z koně. Každý měl také kožený vak, kam si dával věci, které se nesměly namočit při překonávání řek. Mezi tyto věci například patřily tětiny a oblečení. Mnoho Mongolů také mělo kopí, šavle, přilbice a lehčí brnění. Mongolové jsou často zobrazováni se štíty. Carpini však píše, že štít příliš často nepoužívali: „*Používají též*

⁷⁷ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 91

⁷⁸ BOYLE, Andrew John – přeložený Ata-Malik Džuvajní, Gengis Khan: The History of the World Conqueror, str. 30

⁷⁹ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 64

⁸⁰ BOYLE, Andrew John – přeložený Rashíd Al-Dín, The Successors of Genghis Khan str. 76-98

⁸¹ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 90

štítů z ocele nebo hůlek, ale pravděpodobně jen v táborech a na obranu Císaře a knížat, a pouze v noci.“⁸².

Mnoho Mongolů nemělo žádné brnění. Nosili pouze svůj tradiční oděv, z něhož vznikl dnešní mongolský dél a plstěný kabát proti zimě. Popis mongolské zbroje od Marca Pola je následující: „Zbroj, kterou Tataři na sebe navlékají, je z vařené silné a pevné kůže, buď z býků, nebo z jiných zvířat, která mají pevnou kůži.“⁸³.

Mongolskou helmu popisuje ve své knize Timothy May: „Nosili také kožené čepice nebo jednoduché helmy připomínající tvarem žalud, obrácený vzhůru nohama. K helmě bylo možné po stranách připnout klapky pro ochranu uší a krku. Tyto helmy se často vyráběly z železa a bronzu.“⁸⁴.

Podle britského historika Davida Nicolle preferovali Mongolové plátové brnění. Poskytovalo totiž lepší ochranu před šípou než krunýř. Také jim umožňovalo větší pohyblivost a bylo snazší jej vyrobit.⁸⁵

2.2.2 Koně

Zajisté nejdůležitějším „vybavením“ byl kůň. Podle Carpinioho měli koně bohatších Mongolů také na některých částech těla brnění a ochranu: „Bohatí si také opatřují velmi ostré meče, nabroušené jen na jedné straně a trochu zahnuté; mívají též brnění na koně, ochranu na nohou, přilby a krunýře.“⁸⁶.

Tato zvířata byla zvyklá na velice tvrdé podmínky. Charakteristický byl menší vzrůst, silný krk a tlustá kůže. Mongolští koně jsou silní, nepotřebují tolik jídla a mají velkou výdrž. Marco Polo velice obdivoval jejich nenáročnost a poslušnost: „Jejich koně vydrží dokáží žít pouze z trávy z pastev, takže není třeba vozit zásoby ječmene, sena nebo ovsu; a jsou velice poslušní svých jezdců.“⁸⁷.

Každý voják měl vždy minimálně dva záložní koně s sebou. Často to bylo až pět koní. Proto bylo také klíčové zajistit pastviny pro koně. Z tohoto důvodu se Mongolům bojovalo špatně v oblastech, které se příliš lišily od jejich domácí krajiny a v nichž bylo málo pastvin.⁸⁸

⁸² T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 91

⁸³ POLO, Marco – Milion, str. 62

⁸⁴ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 53

⁸⁵ NICOLLE, David – Medieval Warfare Book: Warfare in Western Christendom, str. 136

⁸⁶ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 90

⁸⁷ POLO, Marco – Milion, str. 63

⁸⁸ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 46

2.2.3 Mongolský luk

Mongolové uměli velice dobře zacházet s lukem. Byla to jejich nejpoužívanější zbraň a vlastnil ji tak každý voják. Všichni muži, a často i ženy, se učili střílet již od dětství. Luky byly vyráběny z vrstev rohů, dřeva, šlach a lepidla. Mongolský luk měl maximální dostřel 300 metrů. Samozřejmě, čím blíže, tím přesnější a smrtelnější rána byla. Pro porovnání, obávané velšské a anglické dlouhé luky, které se používaly ve 14. století, měly dostřel 220 metrů.⁸⁹ K rychlosti a přesnosti střely také přispívaly prsteny na palcích, které Mongolové používali. Díky tomu dokázali tětívu napnout více a rychleji.⁹⁰ Mongolové také používali v boji dva typy šípů. Těžké se používaly na krátké vzdálenosti a lehké šípky se používaly k dostřelu na dlouhé vzdálenosti. Hroty šípů se také lišily a stejně tak jejich použití. Vyráběly se ze železa, oceli, kostí a rohů. Vojáci s sebou měli brousíky, aby mohli ostřit hrany. Zatímco některé se používaly k boji zblízka k proražení brnění nepřítele, jiné byly například kulaté a měly nepřítele jen omráčit. Také se využívaly signalizační šípky s drážkami, které po vystřelení pískaly. Na proražení brnění byly nejlepší kuželovité hroty do špičky. Mongolové také používali jiné šípky pro lov zvěře a na neozbrojené. Ty měly většinou široké hroty.⁹¹

2.2.4 Zásobování

Pro velkou armádu je také nepostradatelná zásoba jídla. Při dobývání Chorézmů nebo když Hülegü táhl na Bagdád, měla každá jednotka s sebou několik ovcí nebo koz. Ty však brzdily postup armády, takže se k tomuto řešení Mongolové moc často neuchylovali.⁹² Velkou výhodou mongolské armády bylo, že Mongolové i jejich koně byli zvyklí hladovět i několik dní. Evropané se velice podívovali nad tím, že přestože Mongolové jedí velice málo, stále mají dostatek sil a energie.

Rubruk se například pozastavil nad tím, že v létě téměř nejedí maso: „*V létě však, když mají kosmos neboli kobyli mléko, nevyhledávají jinou potravu. Pojde-li v té době nějaký vůl nebo kůň, rozřežou maso na úzké pásy a dají je usušit, to jest vystaví je na slunci a větru, aby co nejdříve vyschly; nepáchnou pak, přestože nejsou prosoleny. Z koňských střev připravují jitrničky lepší než z vepřového masa, a hned je vždy snědí. Sušené maso nechávají na zimu.*“⁹³.

⁸⁹ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 50

⁹⁰ PAYNE-GALLWEY, Ralph – The Projectile-Throwing Engines of the Ancients and Turkish and Other Oriental Bows, str. 12

⁹¹ MAY Timothy – The Mongol Art of War, 51-52

⁹² MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 58

⁹³ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 119

Také popsal, že 50 až 100 mužů se dokázalo najíst z jediné ovce, kterou nasekali na kousky a uvařili ji ve vodě se solí. Vojáci dostávali stejné přiděly jídla, nezávisle na hodnosti.⁹⁴

Carpini se pohoršoval nad tím, že Mongolové opravdu snědí úplně vše: „*Jedí všecko, co se jíst dá – psy, vlky, lišky a koně, a je-li třeba, i lidské maso. Jednou obléhali jisté město Kitajů, kde byl obklíčen vládce. Stáli na svém tak dlouho, že sami zůstali úplně bez potravin; když už neměli co jíst, rozhodli, že každý desátý z jejich mužů bude sněden. Jedí i to, co vychází z kobyly zároveň s hřibětem. Viděli jsme je dokonce jíst vši.*“⁹⁵.

Kitajové byl název pro Číňany používaný Carpinim. Z popisu není poznat, o které čínské město se jedná. Pravděpodobně však Carpini mluví o některém obléhání z počátku tažení proti Džurčenské říši roku 1211. Vzhledem k tomu, že Carpini pobýval v Mongolsku o více než 30 let později se tak nejedná o přímé svědectví. Také se domnívám, že je nepravděpodobné, že by Mongolové jedli vlastní vojáky, když měli k dispozici zajatce.

Ostatní položky pravděpodobně nebyly zahrnuty v běžném jídelníčku, ale sáhlo se k nim v případě nouze. V případě potřeby Mongolové dokonce nařzli krční žílu svého koně a pili jeho krev. Tuto praktiku popisoval dokonce i Marco Polo: „*A v případě nutnosti dokáží jet deset dní v kuse bez zapálení ohně a jídla. V takových případech se posilňují pouze krví svých koní, otevřou jim žílu a nechají proudit krev do úst. Pijí, dokud nemají dost, a poté zastaví krvácení.*“⁹⁶. Protože Mongolové potřebovali své koně v plné síle, stávalo se to jen v nejkrajnější nouzi. Timothy May píše, že kůň dokáže darovat až třetinu své krve, aniž by mu to ublížilo. Mongolové také měli jednoduchá jídla, která se dala připravit i jíst za jízdy, aby se tak co nejméně zdržovali. Jedno z nich popisuje Marco Polo: „*Mají s sebou mléko v podobě tuhého těsta, to vloží do nádobky s vodou, a tak dlouho míchají, až se rozpustí, a pak je pijí.*“⁹⁷

Skromné zásoby mléčných produktů a sušeného masa, které si každý voják vzal sám, byly samozřejmě určeny pouze pro případ, kdy nebylo nic jiného. Za normálních okolností během tažení zvědové prohledávali okolí kvůli případné potravě pro armádu. Ta žila hlavně z toho, co si vojáci sami opatřili na nepřátelském území. Mongolové vždy nejdříve vyplenili všechny vesnice, statky, domy, a nechráněná města na nepřátelském území. Od všech vládců podrobených regionů si také vyžádali vždy jídlo a pastviny. Pokud tito vládcové odmítli splnit

⁹⁴ JACKSON, Peter – The Mission of Friar Rubruck: His Journey to the Court of the Great Khan Mongke, str. 88, také T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 119

⁹⁵ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 80

⁹⁶ POLO, Marco – Milion, str. 63-64

⁹⁷ POLO, Marco – Milion, str. 64

požadavky, území bylo zlikvidováno a rozlehlé pastviny namísto vesnic a měst si Mongolové vytvořili sami.⁹⁸

2.3 Strategie

V této kapitole se budu věnovat mongolské strategii. Vojenská strategie se zabývá dlouhodobými cíli a celkovým obrazem vojenských operací.

„Před nástupem Čingischána neměly stepní kmeny žádného náčelníka ani vládce. Každý kmen nebo dva kmeny žily odděleně; nebyly sjednocené a neustále mezi nimi probíhaly boje a panovalo nepřátelství.“⁹⁹ Tento popis perského historika Džuvajního nám umožňuje pochopit situaci v mongolských stepích před vládou Čingischána.

Nejednotné kmeny mezi sebou neustále bojovaly. To jim sice poskytlo skvělý základ pro válku, ale z dlouhodobého hlediska jim to úspěch přinést nemohlo, protože samostatné kmeny bojovaly neuspořádaně. Navíc byly jejich boje omezené na lokální šarvátky s ostatními kmeny.

Z popisů postupů mongolské armády vyplývá, že po každém střetnutí a s každým dalším nepřítelem, byli Mongolové silnější. Na rozdíl od mnohých soudobých armád se dokázali velice rychle učit z vlastních chyb. V době, kdy Carpini pobýval v Mongolsku si již Mongolové osvojili mnoho taktik usedlých kultur. Carpini nám zanechal jejich popis a také toto výstižné konstatování: *„Ve válkách jsou velmi obratní, protože už čtyřicet let a ještě déle bojují proti jiným národům.“¹⁰⁰*

2.3.1 Příprava

Prvním krokem pro nadcházející válku byla vždy příprava. Jakkoliv byli Mongolové známí svou rychlostí útoků a přesunů, plánování a přípravu rozhodně nikdy neuspěli. Francis Dvorník ve své práci považuje rychlost šíření informací v Mongolské říši za nedílnou součást úspěchu.¹⁰¹

Ze všeho nejdříve byl svolán kurultaj, na který byli sezváni všichni generálové, a hlavně členové královských rodin. Byli také přítomni velitelé všech větších jednotek, aby dostali potřebné instrukce. Zároveň byli dotazováni průzkumníci a zvědové, kteří už danou zemi prozkoumali. Pokud to bylo třeba, byli vysláni noví, aby získali všechny důležité informace.

⁹⁸ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 59

⁹⁹ BOYLE, Andrew John – přeložený Ata-Malik Džuvajní, Gengis Khan: The History of the World Conqueror, str. 21

¹⁰⁰ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 92

¹⁰¹ DVORNIK, Francis – Origins of Intelligence services: the Mongol empire, str. 275-276

Mezi ty patřilo umístění pastvin, poloha měst a jiných významných bodů nepřátel, příhodná místa pro svedení bitev, ale i třeba poměry obyčejných obyvatel, rozpory mezi místními vládci nebo místní náboženská situace.¹⁰²

Byl dohodnut postup pro nadcházející tažení a vybrání vedoucí generálové. Také se odsouhlasila místa, kde se armády měly setkat. Někdy posílali skupiny, které měly za úkol vypálit vesnice a statky na nepřátelském území. Často také pracně rozbíjeli zavlažovací systémy, aby zničili pole. Než dorazil hlavní voj, tak na těchto místech vznikly pastviny pro koně.¹⁰³ Načasování bylo velice důležité. Mongolové měli přesně naplánovaný časový rozvrh při dobývání. Zatímco se mohlo stát, že dobývání měst a území se mohlo mírně pozdržet, nebo odložit kvůli nepříznivým situacím, dorazit na smluvená místa setkání nebo zahájit útok museli mongolští velitelé včas, protože mongolská strategie byla z velké části závislá na perfektním načasování. Pokud to však okolnosti dovoľovaly, nebáli se Mongolové improvizovat. Nejvhodnější dobou pro zahájení tažení byla zima. Konec byli vykrmení a Mongolové byli zvyklí na mnohem tvrdší zimy než většina národů, které si podmanili. V Rusku například využívali zamrzlé řeky jako cesty.¹⁰⁴

2.3.2 Pohyb na nepřátelském území

Hlavním dlouhodobým cílem v poli bylo obklíčit a zničit hlavní nepřátelskou armádu. Jeden z hlavních principů, které zavedl Čingischán, bylo pronásledovat nepřítele, dokud nebyl zničen, aby se nemohl přeskupit. Jeden z takových rozkazů se dochoval v Tajné kronice Mongolů: „*Až porazíme nepřítele, nezůstaneme u kořisti. Až bude vítězství rozhodnuto, náleží kořist nám a rozdělíme si ji. Budeme-li nepřítelem zatlačeni, postavíme se na místě, kde jsme původně útočili, zase k boji. Člověka, který by na místě, kde jsme původně útočili, zase se nepostavil k boji, popravíme!*“¹⁰⁵. Mongolové se také nezastavili, dokud nebyli panovníci napadené říše dopadeni a popraveni. Příkladem může být tažení Džebeho a Sübeteje, kteří dostali za úkol pronásledovat šáha Muhammada. Samotný Čingischán s Tolujem pak pronásledovali Džalál-ad-dína. Když byl velitel, král nebo náčelník na útěku s mongolskými vojáky v patách, neměl čas na organizování nějakého odporu.

Čingischán se také naučil, že pokud nechá poražené vládce nebo jejich potomky vládnout dál, mohou mu v budoucnosti způsobit značné problémy. To samé platilo o ostatních

¹⁰² VERNADSKY, George – The Mongols and Russia, str. 116

¹⁰³ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 187

¹⁰⁴ SINOR, Denis – On Mongol Strategy, str. 240

¹⁰⁵ POUCHA, Pavel – Tajná kronika Mongolů, str. 64

aristokratických rodinách, které byly cizímu dobyvateli zřídka loajální. Časem však zjistil, že lidu vůbec nezáleží na tom, co se s touto horní vrstvou stane.

„Mongolové následně vyvedli obyvatelstvo ven z města. A jelikož se stáhli a nebojovali, byli k nim Mongolové milosrdní a ušetřili jejich životy; pouze část neuctivých velitelů byla popravena.“¹⁰⁶. Tento popis zanechal Džuvajní při zaznamenávání dobytí Chodžentu.

Důležitou strategickou součástí při mongolských taženích se tak stalo rychlé vyhlazení vládnoucí vrstvy.¹⁰⁷

Mongolská armáda postupovala obvykle v tomto uspořádání:

- Předvoj
- Střed, kterému tradičně velel chán.
- Levé křídlo
- Pravé křídlo
- Zadní voj

Tyto části armády často operovaly daleko od sebe. Pro nepřítele tak bylo obtížné rozhodnout se, kde se jim bránit. V Rusku například knížata nemohla tušit, které město se stane dalším cílem. V knize Milion od Marca Pola se můžeme dočíst, že před překvapivými útoky nepřátel, každou z těchto částí chránily předsunuté jednotky: *„Během přesunu vojska z jednoho místa na druhé jde na všech čtyřech stranách ve vhodné vzdálenosti dvě stě nebo více strážců, aby nenarazili znenadání na nepřítele.“¹⁰⁸*

2.3.3 Informace a komunikace

Jelikož pro tento styl boje potřebovali Mongolové aktuální informace, vždy nechávali pozorovací jednotky u významných měst a hradů. Měli tak neustálý přehled o nepřátelském pohybu.¹⁰⁹ Dalším častým zdrojem informací byli kupci a obchodníci. Ti měli přístup do všech měst a velice dobře znali okolní země. Mongolové byli proslulí svou podporou a ochranou obchodu. Mnozí kupci se tak chtěli zavděčit chánovi. Jiní možná ani nevěděli, že

¹⁰⁶ BOYLE, Andrew John – přeložený Ata-Malik Džuvajní, Gengis Khan: The History of the World Conqueror, str. 89

¹⁰⁷ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 154

¹⁰⁸ POLO, Marco – Milion, str. 64

¹⁰⁹ VERNADSKY, George – The Mongols and Russia, str. 117

poskytují informace k obsazení jiných zemí. Chán také samozřejmě disponoval rozsáhlou sítí zvědů, kteří na nepřátelském území aktivně sbírali informace nebo podněcovali spory.¹¹⁰

Ke svým manévřům Mongolové potřebovali perfektní komunikaci. Informace se musely šířit rychle, aby mohli naplno využít výhodu rychlého přesunu. Jednotlivé armády nebo voje mezi sebou komunikovaly pomocí rychlých posílů nebo kouřových signálů. Mimo bojiště ji zajišťoval systém pošt – *yaam*. Na území Mongolska a podmaněných územích Mongolové vybudovali důmyslný systém poštovních stanic. Tyto stanice byly spravovány armádou umístěnou na daném území. Fungování těchto stanic popisuje i Džuvajní: „*A proto po celé šířce a délce země založili stanice (yaamy), a zavedli opatření pro údržbu a náklady každé stanice, takže přiřadili ke každé stanici určitý počet mužů a zvířat, stejně jako jídla, pití a dalších nezbytností. Všechno toto rozdělili mezi tůmeny, takže každé dva tůmeny měly na starosti jednu stanici.*“¹¹¹.

Vzdálenost a fungování těchto stanic popisuje Marco Polo: „*Na každé královské silnici je vždy po pětadvaceti mílech postavena stanice s celou řadou budov, v nichž jsou přijímáni chánovi poslové.*“¹¹². Poslové u sebe měli zvonky nebo roh. Těsně před stanicí na něj zatroubili a posádka jim připravila koně, aby mohli hned pokračovat. Důležité zprávy tak byly doručeny v nejrychlejším možném čase. Marco Polo i Rašid ad-Dín se shodují, že tak mohli urazit až 200 mil za den: „*Poslové, kteří mají podle chánova rozkazu doručit nějakou zprávu, urazí za den dvě stě i tři sta mil následujícím způsobem...*“¹¹³.

Královští poslové měli také právo zabavit jakéhokoliv koně, pokud si to situace vyžadovala. Mongolové si také byli vědomi toho, že je důležité opravovat cesty a mosty, aby se jejich poslové a zvědové mohli pohybovat co nejrychleji. Důležité zprávy, hlášení a rozkazy se tak k příjemcům dostávaly mnohem rychleji. Generálové tak byli schopni pružněji reagovat na neočekávané situace.¹¹⁴

Na základě informací z historických zdrojů není žádných pochyb o tom, že Mongolové dokázali využít veškerý potenciál nomádské armády. Svou rychlost a mobilitu využili k mnohdy až překvapivě rychlým přesunům a manévřům. Mongolská armáda byla na tehdejší

¹¹⁰ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 70

¹¹¹ BOYLE, Andrew John – přeložený Ata-Malik Džuvajní, Gengis Khan: The History of the World Conqueror, str. 33

¹¹² POLO, Marco – Milion, str. 104

¹¹³ POLO, Marco – Milion, str. 104

¹¹⁴ MORGAN, David – The Mongols, str. 106

dobu nezvykle dobře vytrénovaná, organizovaná a hlavně informovaná. Generálové nic nezanedbávali a postupovali podle zavedené strategie s naprostou precizností.

2.4 Taktiky

V této kapitole se budu věnovat popisu různých taktik, které Mongolové využívali v boji s nepřítelem. Rozdělil jsem je do dvou podkategorií: Taktiky, které Mongolové používali běžně v poli a taktiky, které využívali ke zdolání hradeb měst a pevností.

I přestože museli mongolští velitelé bezpodmínečně plnit a poslouchat rozkazy, nebyli podrobeni tak přísnému dohledu vládce. Jak jsem již několikrát zmínil, Čingischán byl velice schopný v odhadování lidí. Dokázal velice rychle poznat jejich slabiny a přednosti. Každý generál měl odlišné kvality a hodil se pro jiný typ úkolů. Podle popisu Jacka Weatherforda se Džebe vyznačoval tím, že bojoval rychle a zuřivě. Byl schopný v improvizaci, při bitvě dlouho neváhal a využil každou šanci, která se naskytla. Muchali se na druhou stranu pohyboval pomalu a metodicky. Zvažoval veškeré možnosti a hodil se pro dlouhodobé úkoly. Tento popis se mi zdá důvěryhodný, protože z historických pramenů víme, že Muchali dostal od Čingischána za úkol pokračovat v dobývání Džurčenské říše, zatímco on sám se vrátil do Mongolska.

Čingischán velitelům, které si sám zvolil, vždy důvěřoval a věděl, že jim může nechat volnou ruku. Měli tak dostatek prostoru k improvizaci a vymyšlení vlastních taktik. Mongolové tak často kromě dlouho známých taktik při svých taženích zkoušeli taktiky nové.¹¹⁵

2.4.1 Taktiky na bitevním poli

Jádro mongolské armády tvořila lehká jízda. Dá se říci, že na začátcích byla mongolská armáda vlastně pouze jízda. Mongolsko k tomu mělo ideální předpoklady, protože jejich stepi dokázaly vyprodukovat velké množství robustních koní.¹¹⁶ Své protivníky díky vysoké mobilitě armády dokázali překvapit velice rychlými přesuny. Toto tvrzení dokládá ve své knize i Peter Jackson, který čerpal ze soudobých evropských kronik: „*Jejich mobilita byla dobře známá: Král Václav slyšel, že během svého odchodu z českých hranic ujeli 40 mil za jediný den. Jejich rychlé přesuny ještě podpořily dojem, že jejich armáda je obrovská.*“¹¹⁷.

¹¹⁵ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 131

¹¹⁶ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 47

¹¹⁷ JACKSON, Peter – Mongols and The West, str. 71

Mongolové se na nepřátelském území často rozdělili na menší skupinky. Přesuny tak mohly proběhnout nepozorovaně a pro nepřítele bylo mnohem těžší mongolskou armádu zaskočit a rozpráší.¹¹⁸ Pozoruhodné je, že se vždy dokázali před střetem včas dát zpět dohromady.¹¹⁹

Tažení velice často připomínala lov zvěře zvaný *nerge*. Popis průběhu celého lovu nám zanechal ve své kronice Džuvajní: *Po jeden, dva nebo tři měsíce kruh a ženou kořist pomalu a postupně před sebou do středu kruhu, dávajíc pozor, aby neunikla...A pokud někdo nedrží linii (které říkají nerge), je přísně potrestán a není mu nikdy odpuštěno.*¹²⁰ Popis stejného manévru nám zanechal i Rubruk: *„Když chtějí tato zvířata ulovit, shromáždí se ve velkém množství, obhlédnou si krajinu, kde vědí, že je najdou, a zvolna se kolem stahují, až je uzavřou uprostřed jako v kruhu; pak je zabíjejí šípy.*¹²¹

Tuto taktiku pak Mongolové často s úspěchem použili přímo v boji. Byla potřeba „kořist“ vystopovat a obklíčit. Mongolové okolo nepřátelské armády vytvořili kruh, který postupně zmenšovali. Nepříteli se pak zdálo, že jsou mongolští jezdci všude. K obklíčení ani nepotřebovali přesilu, protože se na koních pohybovali rychle a dokázali vystřelit mnoho šípů za krátkou dobu. Často, když byla armáda nepřítele o dost větší, nebo na nich bylo vidět, že by byli v bezvýchodné situaci ochotni bojovat až do konce, jim Mongolové nechali jakoby nedopatřením únikovou mezeru v jedné části kruhu. Pokud zoufalí vojáci této nabídky využili a odhodili zbraně, aby mohli rychleji utíkat, byli pobiti na útěku.¹²²

Synchronizace mongolské armády byla dokonalá. Dokázali se dostat k nepříteli a zaútočit v naprosté tichosti. Používali k tomu signály pomocí různě barevných praporek. V noci je nahradily svítilny. Pokud nebylo potřeba útočit v tichosti, signály byly vydávány pomocí rohů, trumpet nebo šípů, které po vypuštění pískaly. Tyto signály byly stěžejní pro mongolský způsob boje.¹²³

Obvykle útok zahájila lehká jízda a narušila řady nepřítele pomocí střelby z luků. Při tomto manévru byly používány různé taktiky. Pokud byli od protivníků daleko využívali tzv. „bouři šípů“ (název jsem převzal z knihy od Timothyho Maye). Tento styl boje spočíval v tom, že Mongolové obklopili nepřítele a poté z dálky začali střílet jeden šíp za druhým. Neměřili na konkrétní cíl, ale stříleli do vzduchu tak, aby šípy dopadly do určitého místa. Tato taktika

¹¹⁸ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 80

¹¹⁹ MORGAN, David – The Mongols, str. 91

¹²⁰ BOYLE, Andrew John – přeložený Ata-Malik Džuvajní, Gengis Khan: The History of the World Conqueror, str. 28

¹²¹ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 121

¹²² MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 77

¹²³ VERNADSKY, George – The Mongols and Russia, str. 118

často zapříčinila rozpad nepřátelské formace. Přestože jen několik šípů zabilo nepřátelské vojáky, mnoho jich bylo zraněno, a hlavně to podryvalo jejich morálku, protože nemohli opřevovat palbu. Pokud by se o to přece jen chtěli pokusit, museli použít pouze vlastní šípy. Podle Weatherforda Mongolové záměrně vyráběli tak, že je nepřítel nemohl zasadit do tětivy.¹²⁴ (Pro toto tvrzení jsem v žádném z historických zdrojů nenalezl důkaz. Také si zcela nejsem jistý, jak by se toho dalo dosáhnout. Jako jediné možné vysvětlení se mi nabízí, že Mongolové používali mnohem menší luky a šípy než Rusové. Ti pak nebyli schopni krátké šípy do dlouhých luků zasadit. Toto vysvětlení nicméně není pravděpodobné, jelikož během své historie Rusové často přicházeli do styku s nomádskými kmeny, a tak by se časem jistě naučili jejich luky vyrábět.) Jakmile byla formace nepřítele zničena, byla za pomoci signálů poslána do akce těžká jízda. Ta udeřila buď na střed, nebo na jedno z křídel soupeře. Záleželo na tom, kde se formace rozpadla. K útoku z blízka nejčastěji používali kopí a šavle.

Dalším způsobem, jak vytvořit mezeru v nepřátelských liniích byla soustředěná střelba na konkrétní místo. To mohlo být označeno právě hvízdajícím šípem, ohňovými signály nebo praporem. Pokud se opodál bitevního pole páslo nějaké stádo, Mongolové neváhali a nahnali ho přímo do řad nepřátel nebo do jejich tábora. V nastalém zmatku pak zaútočili.

Často využívaná také byla taktika „udeř a uteč“ (tento název jsem také převzal z knihy Timothyho Maye). Z každé jednotky o 100 vojácích v několika řadách jich 20 vyjelo dopředu a začalo střílet šípy, jakmile byli 40-50 metrů od nepřátelské formace, tak se otočili a zařadili se do poslední řady. Mezitím vyrazila další vlna. Opět zde hraje prim načasování a koordinace, protože se nesmělo stát, aby se různé vlny útoků navzájem srazily. Pro soupeře je to opět nesmírně frustrující taktika, neboť 40-50 metrů je již dost blízko na to, aby Mongolové pořádně zamířili a šíp prorazil brnění, ale pořád daleko na to, aby nepřítel provedl protiútok. Tuto taktiku dokázali Mongolové praktikovat až hodinu bez přestání.¹²⁵ Marco Polo, který tento způsob boje také zaznamenal, poukazuje na to, že Mongolové nemají rádi boj zblízka a vyhýbají se mu, dokud je to možné. Také nepovažují za ostudu utíkat z boje, což mnohé Evropské armády překvapilo a stalo se jim osudným: *„Když se střetnou s nepřítelem, vyhraji tímto způsobem. Nikdy se nenechají vtáhnout do boje muž proti muži, ale neustále krouží okolo a střílejí do nepřítele. A jelikož nevidí žádnou ostudu v ústupu z bitvy, často to pouze předstírají. Při útěku se otočí v sedle a nepřítele zasypou šípy. Tímto způsobem udělají hotovou spoušť.“*¹²⁶

¹²⁴ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 183

¹²⁵ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 72-73

¹²⁶ POLO, Marco – Milion, str. 64-65

Z popisu Marca Pola můžeme vidět, že mongolští vojáci dokázali nepřítele oslabit, i když prchali. Otočili se za jízdy v sedle a vypálili na překvapeného nepřítele šíp (tzv. Parthská střela). Nejspíš právě proto nejoblíbenější mongolskou taktikou byl předstíraný ústup. Často Mongolům pomohla k snadnému a rychlému vítězství i nad několikanásobnou přesilou. Pokud měl nepřítel výhodné postavení nebo byl ve velké přesile, zahájili Mongolové klasický útok, ale záhy začali zdánlivě neuspořádaně prchat. Jeden takový případ popisuje i Rašid ad-Dín: „*Když Toluj viděl, že jich je příliš mnoho, zavolal si jednoho z emírů a poradil se s ním v soukromí: »Jelikož nepřítel zaujal takovou pozici, provedl přípravy a uspořádal se do formace, je složité s nimi bojovat. Nejlepší bude, když proti nim vyjedeš s třemi sty jezdci, abychom viděli, jestli se pohnou z místa.*«¹²⁷. Jakmile nepřátelské jednotky opustily své pozice, začaly pronásledovat Mongolské vojáky a rozptýlily se, na první pohled dezorganizovaná mongolská armáda se otočila a zahájila útok nanovo. Nyní se role obrátily a nepřítel byl na útěku a jeho řady rozprášeny. Tento ústup mongolského vojska mohl být i na velké vzdálenosti a trvat několik dní. Cestou mongolská armáda plenila vše, co jí přišlo do cesty, aby tak pronásledovatelé nemohli obnovit zásoby. Mongolové na první pohled ustupovali, ale ve skutečnosti vedli protivníka do pasti v podobě nepřijemného terénu nebo dalších mongolských vojáků.¹²⁸

O této taktice si můžeme přečíst od Carpinioho: „*Jakmile však poznají, že je nepřemohou, stáhnou se. Dělají to lstivě, aby vlákali protivníky do míst, kde si připravili léčky; sotva tam pronásledovaní nepřátelé dojdou obkličí je a zraní, nebo zabijí. Právě tak, když poznají, že nepřátelská armáda je silná, vzdá se na den nebo dva a napadnou tajně jinou část země...*“¹²⁹.

Pro případ, že by nějakou hlídku nebo menší část vojska odhodlaný nepřítel přece jen porazil či překvapil, využívali Mongolové šikovné lsti. Nosili u sebe něco cenného. Při útěku to odhodili a nepřátelé kvůli tomu často narušili své řady, aby mohli věc sebrat. Často kvůli této věci bojovali mezi sebou, a tak nechali Mongoly uprchnout.¹³⁰

2.4.2 Obléhací taktiky

Taktiky, které jsem výše uvedl, byly skvěle promyšlené a v poli z Mongolů učinily téměř neporazitelnou armádu. Nicméně Čingischán hned v počátcích tažení do Číny zjistil, že se při

¹²⁷ BOYLE, Andrew John – přeložený Rashid Al-Din, *The Successors of Genghis Khan* str. 35

¹²⁸ GROUSSET, René – *The Empire of the Steppes: a History of Central Asia*, str. 225

¹²⁹ T'SERSTEVENS Albert, *Předchůdcové Marka Pola*, str. 92

¹³⁰ WEATHERFORD, Jack – *Čingischán a utváření moderního světa*, str. 138

boji s usedlými kulturami setká s problémy, které klasický nomádský způsob boje nevyřeší. Proti opevněným městům a pevnostem neposkytovala Mongolům jejich rychlost a mobilita žádné výhody.

V počátcích se tak s tímto problémem těžce potýkali. Mongolové využili svůj důvtip a přetvořili džurčenskou výhodu, tedy jejich obrovský počet, v jejich slabinu. Opevněným městům se vyhýbali. Jelikož byli nepřátelé schováni za hradbami, zaútočila mongolská armáda nejprve na menší hrady a pevnůstky. Práce schopné muže z těchto oblastí vzali do zajetí. Zbytek nahnali do města, které se chystali obléhat. Město pak bylo přeplněné a plné lidí, kteří potřebovali jíst. Nejsnazší tak pro Mongoly bylo nechat město vyhladovět a vzdát se. Taková taktika však může být velice zdlouhavá.¹³¹

Pokud byli nuceni získat město silou, využívali Mongolové při dobývání zajatce. Stavěli žebříky a později obléhací stroje. Ty pak měli za úkol dopravit ke hradbám. Zasypávali také vodní příkopy a šli do boje jako první. Mongolové od této taktiky očekávali zmírnění svých vlastních ztrát a případné zaváhání obránců při ochraně hradeb. V druhé vlně šly potom pomocné jednotky, rekrutované z podmaněných území, nebo z řad odpadlíků na dobývaném území. Mongolové šli až poslední. Carpini tuto taktiku: „*Do boje vrhají nejdříve armádu zajatců a vůbec odvěčených lidí; někdy jsou promícháni Tatary.*“¹³². Nejvhodnější čas k útoku byl v noci. Každý mongolský voják měl na starost deset takových zajatců. Pokud některý z nich zemřel, měli vojáci za úkol co nejdříve doplnit stav.¹³³

V těchto dobách Mongolové získávali města nejčastěji pomocí lsti. Následující události opět popisuje Weatherford. V jiných zdrojích jsem jejich popis nenašel, tudíž jsem nemohl ověřit jejich pravdivost. Jednou například zajali konvoj s vysoce postaveným úředníkem, který mířil do Ta-tingu. Jeden Mongol se převlékl do jeho šatů a dostal se do města. Armáda zanechala obléhání města odtáhla pryč. Převlečený zvěd obyvatele města přesvědčil, že Mongolové jsou poraženi a následně dohlížel na odstranění obranných prvků. Jakmile byly práce hotové, mongolská armáda se vrátila a bez problému město dobyla. Jinou lest použil Džebe při obléhání Liao-jangu. Aplikoval zde osvědčenou taktiku falešného ústupu. Nařídil svým vojákům, aby před hradbami nechali hodně výstroje a zásob. Vypadalo to tak, že ve spěchu prchli. Městští úředníci po nějaké době poslali vojáky s vozy, aby věci vyzvedli. Jakmile byli

¹³¹ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 78

¹³² T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 92

¹³³ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 79

vojáci na otevřeném prostranství a městské brány otevřené, Mongolové bleskově zaútočili a město obsadili. Stejný příběh zaznamenal i Leo De Hartog.¹³⁴

Čingischán při obléhání hlavního města Tangutů v roce 1209 poprvé nařídil, aby vojáci přehradili řeku. První pokus nevyšel a Mongolové zatopili vlastní tábor.¹³⁵ Jak bylo však jejich zvykem, poučili se. Při dalších pokusech už díky této taktice voda zatopila ulice města nebo oslabila, či strhla hradby. Použití této taktiky zapsal i Carpini: „*Jsou-li všechny tyto pokusy marné a vzdorující město nebo pevnost leží na řece, zaválí ji nebo vyhloubí jiné řečiště, a opevněné místo, jde-li to, zaplaví.*“¹³⁶.

Přestože tyto taktiky byly důvtipné, jejich hlavní silou byl moment překvapení. Úspěšně se tak nemohly používat pravidelně. Katapulty, beranidla, balisty a ostatní obléhací stroje sice byly už dávno známé, pro Mongoly to však byly novinky. Proto si velice vážili konstruktérů a řemeslníků. Při dobytí města okamžitě oddělili zručné a vzdělané lidi. Během svých tažení tak neustále získávali zkušené řemeslníky a konstruktéry obléhacích strojů, které následně brali s sebou. Často jim také nabízeli bohatství a blahobyť, pokud se k nim přidají sami.

Po zkušenostech v Číně a Střední Asii už byli v dobývání měst natolik zběhlí, že se pro ně stalo rutinou. Naučili se budovat tunely a podkopat tak obranné zdi. Popis této taktiky opět zaznamenal Carpini: „*Jestliže ani potom neuspějí, podkopou město a ve zbroji do něho zespona vtrhnou; pak v něm jedni založí oheň, aby je vypálili, a druzí zatím bojují s posádkou pevnosti.*“¹³⁷.

Ke konci dobývání Chorézmu a při tažení v Rusku postavili Mongolové okolo obléhaného města velkou zeď a odřízli tak město od okolního světa. Obránci tak na Mongoly nedostřelili a ani nemohli dělat útočné výpady a ničit jim obléhací stroje. Také neviděli, co se děje za zdí. Na morálku obyvatel města to mělo velice špatný dopad. Neviditelný nepřítel začal vrhat na město zpoza zdi kameny, hořlavé kusy dřeva, hořící hrnce s olejem a se střelným prachem.¹³⁸

Mongolové si velice oblíbili propagandu jako válečný nástroj. Jejich potíže při obléhání a odpor k boji zblízka vedly k tomu, že vytvořili propracovanou strategii psychologické války, která mnohdy vedla k vydání měst bez boje. Základním kamenem úspěchu bylo v tomto případě rychlé šíření zpráv. Při tažení proti Chorézmu využili Mongolové gramotnosti

¹³⁴ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 136-137, DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 64

¹³⁵ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 59-60

¹³⁶ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 93

¹³⁷ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 93

¹³⁸ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 78

muslimů. Dokonce i někteří prostí lidé uměli číst a psát. Pověsti o krutosti a neporazitelnosti Mongolů se tak šířily velice rychle. A s každým dalším dobytým městem se zdála mongolská armáda silnější a početnější. Muslimští kronikáři popisují mnoho krutostí a ohavností, které napáchali. Čingischán však tyto příběhy rád sám přižívoval. Mongolové také velice rádi přeháněli počet svých jednotek. Z řad zajatců posílali do dalších měst delegace. Ty měly za úkol vyprávět o hrůzách, které v podmaněných městech hordy Mongolů napáchaly. Je tedy velice obtížné určit, které zvěsti kolující o Mongolech ve světě byly pravdivé. Díky těmto legendám se města často vzdávala bez boje a byla ochotná jednat, což Mongolům velice vyhovovalo.¹³⁹

Toto byl také důvod, proč si Mongolové nesmírně cenili diplomatů. Ti byli v jejich očích nedotknutelní. Běda každému, kdo mongolské posly nechal zabít. Pokud tak nějaký vládce města učinil, bylo po dobytí město vypleněno, srovnáno se zemí a celé jeho obyvatelstvo vyvražděno. Několik obyvatel města bylo ušetřeno, aby opět mohli šířit zvěsti o tom, co se stalo. Podobný osud čekal města, která se bránila a způsobila citelné ztráty na mongolské straně, nebo pokud se vzbourila. Například při obléhání města Bamjānu v dnešním Afghánistánu zabili Čingischánova oblíbeného vnuka, Mutugena.¹⁴⁰

Města, která se tak ocitla v hledáčku dobyvatelů, měla na výběr. Buď se vzdát, uznat podřízenost chánovi, nechat u sebe mongolské úředníky a platit čas od času daně, nebo hrdinně vzdorovat a riskovat vyvraždění celé populace. Mnoho měst se vydalo do rukou Mongolů dobrovolně. Často jejich obyvatelé slyšeli zvěsti o tom, že chán pomáhá prosazovat práva chudých, že obchodníkům zajistí bezpečné cesty, že bohatým pomůže ještě více zbohatnout nebo že ukončí ve městě náboženský útlak. Vždy se našlo něco, co menšinám či většinám v obléhaných městech znělo lépe než boj. Vskutku do některých měst a oblastí Mongolové přicházeli jako osvoboditelé. Proti Džurčenům jim pomáhali utlačovaní Kitanové. Těm pak Čingischán povolil vytvořit vazalský stát. Utlačovaní muslimové v Karakitanské říši pod vládou Kūčlüga mongolským osvoboditelům otevírali brány. O náboženské toleranci a bezpečných cestách pro kupce Mongolové opravdu nelhali.

Mnohokrát také sami šířili zvěsti o velikosti mongolské armády a uváděli větší čísla, aby vyvolali v nepřátelském táboře strach ještě před bojem. Aby efekt ještě umocnil, nařizoval Čingischán před bitvou nebo při obléhání měst, aby v noci každý voják zapálil minimálně čtyři pochodně. Tuto taktiku zachycuje i Tajná kronika Mongolů. Čingischán ji použil před

¹³⁹ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 154

¹⁴⁰ GROUSSET, René – The Empire of the Steppes: a History of Central Asia, str. 241

útokem na Najmany: „Zatím co je ohni budeme udržovat v nejistotě, mohou se naši valaši dosyta nažrat.“, „Když pak v noci přední hlídky Najmanů z pokraje Changcharchanu viděly četné ohně v noci, řekly: »Zdalipak se neříkalo, že Mongolů je málo? Ale ohňů mají víc, než je hvězd!«“¹⁴¹.

Výsledný počet mongolských vojáků se tak v očích nepřátel zvětšil. Jelikož si každý voják vozil s sebou více koní, vyráběli Mongolové slaměné vojáky, které pak posadili do sedla, když je nepřítel sledoval. Popis další takové taktiky nám zanechal Carpini: „*Také vyrábějí figuríny, které připevňují na koně, aby se zdálo, že mají hodně vojska.*“.¹⁴² Jindy zase, když Mongolové narazili na početně silnějšího nepřítele, bylo posláno několik jezdců za vlastní linie. Ti poté pomocí větví uvázaných na koňských ocasech vříteli prach, takže to vypadalo, že se blíží posily.¹⁴³

V pozdějších letech do své armády zapracovávali Mongolové i jiné jednotky než jen jízdu. Kromě řemeslníků a konstruktérů musela mít dobytá města vlastní posádku. K tomu se mongošští vojáci nehodili. Většinou tam nechávali pouze pár úředníků. Pokud se obyvatelé města vzbouřili a úředníky zabili, Mongolové se vrátili a srovnali je se zemí. Čína by také nemohla být dobytá pouze za pomoci jízdy, ať by byla sebevíc silná a početná. Již od počátku dobývání Číny bojovali Mongolové po boku čínských oddílů rekrutovaných z řad Kitanů. Chubilaj chánova armáda se pak v Číně přetransformovala zcela do čínského stylu a důležitost jízdních oddílů upadala. Mongolská jízda byla využívána hlavně proti nepřátelům v Mongolsku.¹⁴⁴

¹⁴¹ POUCHA, Pavel – Tajná kronika Mongolů, str. 93

¹⁴² T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 92

¹⁴³ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 48

¹⁴⁴ MORGAN, David – The Mongols, str. 91

3. Porovnání s Evropou

Mongolská armáda se několikrát střetla s evropskými vojsky. Ta vždy utrpěla drtivou porážku. Můžeme říci, že Evropa měla veliké štěstí, že se Mongolové museli stáhnout kvůli volbě nového chána. V opačném případě by totiž největším problémem pro nomádkou armádu byl nedostatek pastvin. V minulosti však dokázali, že si je zvládnou vytvořit na úkor usedlého obyvatelstva i sami. Evropští panovníci tehdejší doby nebyli kvůli svým sporům schopni zorganizovat jakoukoliv jednotnou obranu a armády těch nejmocnějších byly již značně oslabeny prvními střety s Mongoly. Co však dělalo evropské armády v porovnání s těmi nájezdnickými tak zranitelné?

3.1 Ruská armáda a její střet s Mongoly

Jako první se s Mongoly setkala ruská knížata již roku 1224. Tehdy byli poraženi v bitvě u řeky Kalky. Z Rusů se prý domů vrátil jen jeden z deseti a Mongolové se domů vraceli s cennými informacemi o nepříteli.¹⁴⁵

Nejlepší popis ruské armády v období před mongolským vpádem jsem našel v knize Edgara Knoblocha „Nomádi a Rusové“. Ten odmítá vžitě představy, že stálá armáda knížat čítala pouze několik stovek mužů. Zbytek armády byl v případě ohrožení doplněn dočasnými odvody. Valnou většinu tak tvořili podvyživení rolníci, kteří byli odvedeni ze svých polí proti své vůli. Tento názor podle Edgara Knoblocha zastává například ruský historik Boris Rybakov.

Edgar Knobloch píše: *„Zaprvé, k tomu, aby se mohli Rusové postavit svým úhlavním nepřátelům, tedy nomádkým lukostřelcům na koních, muselo jejich vojsko též jezdit na koních. Pěchota mohla hrát svou roli v obraně opevněných pozic, ale neměla šanci ve stepi; nomádi byli navíc celkově zdatnější při obléhání a v Rusku nebyly žádné srovnatelné pevnosti s těmi středovýchodními, ze kterých žádná Čingischánovi neodolala.“*¹⁴⁶

*„Jezdecké vedení války vyžadovalo více organizace a výcviku, než tomu bylo u pěchoty. To je hlavní důvod, proč je třeba vyloučit dočasné odvody venkovanů.“*¹⁴⁷

V ruských řadách také často bojovali například Polovci (Kumáni), kteří prchali před Mongoly. Ti ve střetu s Mongoly nebyli nakonec moc k užítku, neboť nebyli vázáni žádnou

¹⁴⁵ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 129

¹⁴⁶ KNOBLOCH, Edgar – Nomádi a Rusové, str. 87

¹⁴⁷ KNOBLOCH, Edgar – Nomádi a Rusové, str. 87

loajalitou. Jakmile se situace ukázala beznadějná, utekli z boje. Nakonec velká část z nich utekla dále do Maďarska a konvertovala ke křesťanství.¹⁴⁸

„Polovci, Pečeněhové, a další nomádi často napadali ruská knížectví, jako pomocné síly ruských knížat. Bitvy mezi knížaty tak často rozhodovalo to, či nomádští pomocníci bojovali lépe. Nomádské jednotky tak jako žoldáci nahradily Vikingy.“¹⁴⁹ Americký historik Thomas S Noonan ve svém článku popisuje, že ruská armáda do svých řad často zahrnovala kromě Polovců také jiné nomádské bojovníky. Také popisuje, že ruská knížata tyto jednotky často používala proti sobě navzájem: „Polovci mohli být spojeni s kyjevským knížetem v boji proti jiným Polovcům a jejich spojenci, knížaty z Černigovu. Tyto konflikty odrážejí jak velkou nejednotnost mezi poloveckými veliteli, tak mezi ruskými knížaty.“¹⁵⁰

Při druhém vpádu do Evropy pak rozhádaná knížata nebyla schopna jednotného odporu. Mongolům tak stačilo dobýt jedno město po druhém.

Špatné situace, ve které se ruská města ocitla, navíc ještě využili katoličtí rytíři, kteří v Rusku chtěli šířit křesťanství. Švédští rytíři pod vedením Birgera zaútočili neúspěšně na Novgorod, zatímco livonští rytíři zaútočili na Pskov. Ani výprava livonských rytířů však nedosáhla velkého úspěchu, protože očekávali podporu teutonských rytířů, kteří však museli pomoci bránit Slezsko před Mongoly.¹⁵¹

3.2 Polsko-německá armáda a její střet s Mongoly

Ostatní evropské armády si při střetu s Mongoly nevedly o mnoho lépe. Polským knížatům se podařilo spojit síly. Dohromady se spojilo vojsko tří polských knížat Mečislava II., Boleslava V. a knížete Jindřicha II. Na pomoc jim přišel i pluk německých křížáků. Z Čech prý vedl posily král Václav I., ale na místo nedorazil včas.¹⁵²

Podle Jamese Chamberse byla velká část této armády netrénovaná a nevlastnila ani vojenské vybavení. Zbytek byli buď žoldnéři, nebo rytíři. Rytířů však pravděpodobně nebylo mnoho.¹⁵³ Erik Hildinger armádu však popisuje takto: *„První skupina byla tvořena z rytířů různých národností, doplněna byla dobrovolníky, kterými byli horníci z Goldbergu. Velel jí Boleslav, syn markraběte z Moravy. Sulislav, bratr knížete z Krakova vedl druhou skupinu: vojáky*

¹⁴⁸ GROUSSET, René – The Empire of the Steppes: a History of Central Asia, str. 264

¹⁴⁹ NOONAN, Thomas. S. - Rus', Pechenegs, and Polovtsy: economic interaction along the steppe frontier in the pre-mongol era, str. 302

¹⁵⁰ NOONAN, Thomas. S. - Rus', Pechenegs, and Polovtsy: economic interaction along the steppe frontier in the pre-mongol era, str. 302

¹⁵¹ VERNADSKY, George – The Mongols and Russia, str. 55

¹⁵² GROLLOVÁ Ivana, ZIKMUNDOVÁ Veronika – Mongolové, pravnucci Čingischána, str. 109

¹⁵³ CHAMBERS, James – The Devil's Horsemen: The Mongol Invasion of Europe. Str. 99

z Krakowa rytíře z Welkopole Třetí skupina se skládala z rytířů z Opole, vedenými opolským knížetem, a teutonských rytířů z Pruska, pod vedením velmistra Poppo von Ostern. Kníže Jindřich vedl čtvrtou skupinu, kterou tvořila stálá armáda ze Slezska a Vratislavy, rytíři z Welkopole a slezští a francouzští křižáci. ¹⁵⁴

Zatímco hlavní armáda Mongolů táhla do Maďarska, část mongolských vojáků pod vedením Baidara a Chadaana se střetla s touto spojenou polsko-německou armádou 9. května 1241 u Lehnice. Evropská armáda byla rozprášena a kníže Jindřich byl zabit. Poté se Mongolové spojili opět s hlavní částí armády. Například Grousset popisuje ještě obléhání Olomouce: „*Po tomto vítězství jeli Mongolové na Moravu a plenili zdejší okolí, ale nepodařilo se jim dobýt město Olomouc, které bránil Jaroslav von Sternberg.*“ ¹⁵⁵.

Ondřej Srba a Michal Schwarz jsou však ve své knize Dějiny Mongolska proti všem tvrzením, že se na našem území nějaké bitvy odehrály: „*Legends o bitvách Čechů s Tatory jsou smyšlené a k žádné bitvě na českém území ani na Moravě ve skutečnosti nedošlo.*“ ¹⁵⁶

3.3 Maďarská armáda a její střet s Mongoly

Maďarská armáda byla složením velice podobná armádě polské. Nicméně král Béla IV. se musel obejít bez pomoci ostatních panovníků, protože stejně jako v Rusku, Mongolové v Evropě narazili na velice rozdělenou společnost. V té době mezi sebou měly spor dvě nejvlivnější osobnosti, Fridrich II. Štaufský a papež. Nenechali se rušit ani mongolskou invazí. ¹⁵⁷

Fridrich II. neměl navíc zájem pomáhat sousednímu panovníkovi. Uherský král tak nemohl počítat s žádnou pomocí. Přesto se před vpádem Mongolů na střet připravoval. Král Béla uzavřel alianci s Bulhary i s Kumány. Jak už víme, velká část Kumánů do Uher utekla z Ruska. Nicméně tato aliance nakonec při obraně před Mongoly nebyla Bělovi k ničemu. Podle Petera Jacksona zlynčoval rozhněvaný lid vůdce Kumánů, protože se domnívali, že jsou spolčení s Mongoly. Béla tak přišel o spojence, který znal způsob boje mongolské armády. ¹⁵⁸ Stejný incident popisuje Leo De Hartog, který navíc popisuje reakci Kumánů: „*Když Maďaři, kteří již byli nepřátelští vůči Kumánům předtím, považovali jejich chování za zrádné, napadli stan jejich vůdce Kötenu, a zabili jej. Po tomto incidentu se velké množství Kumánů vydalo na*

¹⁵⁴ HILDINGER, Erik – Mongol Invasions: Battle of Leignitz

¹⁵⁵ GROUSSET, René – The Empire of the Steppes: a History of Central Asia, str. 266

¹⁵⁶ SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal – Dějiny Mongolska, str. 63

¹⁵⁷ MORGAN, David – The Mongols, str. 179

¹⁵⁸ JACKSON, Peter – The Mongols and The West, 62

jih. Ale ne předtím, než se pomstili a zabili co nejvíce Maďarů.“¹⁵⁹. Maďarská města v té době navíc nebyla téměř opevněná, takže pro Mongoly nebylo těžké je dobýt.¹⁶⁰

V Evropě tak nebyla k dispozici jediná armáda, která by mohla Mongoly zastavit. I přestože polský kníže Jindřich II. a král Béla byli schopni sestavit silné armády, nepředstavovali pro Mongoly nebezpečné soupeře. V porovnání s nimi byly všechny jednotky chabě vytrénované. V Evropě většinou nebylo zvykem pořádat hromadná cvičení a trénovat různé strategie. Noví branci většinou prošli pouze základním výcvikem. Každý voják si tak za svůj výcvik zodpovídal sám¹⁶¹

3.4 Rytířské řády a jejich způsob boje

Elitou mezi evropskými vojáky byla těžká jízda. Na bitevním poli tvořila jádro armády a často rozhodovala bitvy. Nicméně takové jednotky byly drahé a dovolit si potřebné vybavení tak mohl málokdo. Jízdu tvořila převážně šlechta a jejich příbuzní. Během křížových výprav však vzniklo také mnoho rytířských řádů. Mezi nejznámější jistě patří řád templářů. Velice známý je také řád německých rytířů a johanitů. I zde se hledělo na původ a bohatství. Mezi templáři pocházeli rytíři výhradně z řad latinských křesťanů. Avšak pro ochranu Svaté země potřebovaly řády schopné bojovníky. Nabírali tak nováčky, kteří mohli pocházet z chudších poměrů nebo jiných zemí, pokud prokázali talent v boji. Těmto bojovníkům se říkalo seržanti.¹⁶² Během tažení tyto řády získaly nemalé bohatství a mohly si tak dovolit vybavit vlastní vojáky.¹⁶³

3.4.1 Výzbroj

Zbraně a zbroj používané johanity a templáři se od výzbroje ostatních rytířů Evropy lišila pouze tím, že nebyla nijak zdobená. Zbroj johanitů a templářů se pak lišila pouze vzhledem provedení a znaky kříže.¹⁶⁴

Vybavení templářských rytířů popisuje ve své *Noví rytíři* Malcolm Barber: „*Výzbroj rytířů tvořily helma a kroužková košile s kápí chránící hlavu a tělo a dále kroužkové nohavice a boty, jež chránily nohy. Kroužkové brnění zesilovaly kovové chrániče ramen a celý tento úbor se nosil na krátkém vycpaném kabátci, pravděpodobně koženém. Zbraně tvořil meč, štít, kopí, palcát, dýka, nůž na chléb a kapesní nůž k běžnému použití...Každý rytíř mohl mít tři koně a*

¹⁵⁹ DE HARTOG, Leo – Genghis Khan: Conqueror of the World, str. 175

¹⁶⁰ JACKSON, Peter – The Mongols and The West, 64

¹⁶¹ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 22

¹⁶² BARBER, Malcolm – Noví rytíři, str. 215

¹⁶³ FEATHERSTONE, Donald – Válečníci a války ve starověku a středověku, str. 186

¹⁶⁴ NICOLE, David – Rytíři řádu johanitů, str. 27

jednoho zbrojnoše a podle uvážení velmistra ještě dalšího koně a zbrojnoše.“¹⁶⁵. Zbrojnoši pečovali o rytířskou výzbroj, oblečení a koně.

Seržanti na rozdíl od rytířů nenosili bílé pláště, ale měli černou tuniku s červeným křížem a černý nebo hnědý plášť. Zbroj měli méně složitou: „*Tvořila ji železná helmice, kroužkový kabát bez rukávů a spodky bez krytu chodidel, což naznačuje, že byli zřídka kdy využíváni jako kavalerie. Pouze pět seržantů, kteří zastávali významné funkce, mělo nárok na dva koně a jednoho zbrojnoše. Obyčejní seržanti měli po jednom koni.*“¹⁶⁶.

O výrobě železných zbraní či zbroje v křižáckých státech existuje jen málo dokladů. Téměř veškerá zbroj využívaná johanity se dovážela z Evropy. Nedostatek zbroje také dokazuje to, že johanité dohlíželi na to, aby zbroj putovala pouze z Evropy do křižáckých států a ne naopak. Bratři vracející se do Evropy tak dostávali pouze nejnnutnější výzbroj. Štíty se vyráběly v Jeruzalémě a kuše v Akkonu.¹⁶⁷

U templářského řádu byla situace nejspíš podobná. Statuta řádu však také uvádějí, že velitelé by měli kupovat turecké zbraně, které byly lehčí, a dávat je seržantům.¹⁶⁸

3.4.2 Výcvik

O vojenském výcviku v rytířských řádech je toho známo velice málo. Úvodní výcvik byl neformální a trval přibližně rok. Založen byl na praktických francouzských příručkách.¹⁶⁹ Od bratrů, vstupujících do řádů jako seržanti nebo rytíři se však očekávalo, že již byli zdatnými válečníky a umí zacházet s mečem a kopím i ze sedla koně. Zároveň se předpokládalo, že už mají zkušenost z nějaké vojenské akce v Evropě, než byli nasazeni ve Svaté zemi.¹⁷⁰ Křižácká válka byla nebezpečnější než rytířské boje v Evropě. Aby byli rytíři v boji proti nepříteli platní, bylo nutné, aby cvičili v období míru. Nařízení z té doby však žádnou zmínku o takových cvičeních neposkytují. Dochovaly se pouze odkazy na povolení k tjostu, což byl druh turnaje, kde dvojice zápolily na koni s kopím. Také se dochovaly zmínky o tom, že bratři ve svém volnu soutěžili ve střelbě z kuší.¹⁷¹ Zde nutné si připomenout, že bratři rytířských řádů nebyli pouze rytíři, ale také mniši. Malcolm Barber píše: „*Rytířské řády i benediktíni vidí v zahálce d'áblův nástroj. Zatímco řehole sv. Benedikta tedy vybízí mnichy, aby využívali svůj čas k tichému rozjímání a čtení, templáři poté, co splnili všechny své povinnosti včetně*

¹⁶⁵ BARBER, Malcolm – Noví rytíři, str. 214

¹⁶⁶ BARBER, Malcolm – Noví rytíři, str. 215

¹⁶⁷ NICOLE, David – Rytíři řádu johanitů, str. 27-28

¹⁶⁸ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 24

¹⁶⁹ NICOLE, David – Rytíři řádu johanitů, str. 30

¹⁷⁰ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 22

¹⁷¹ NICOLE, David – Rytíři řádu johanitů, str. 30

nutných oprav výzbroje a výstroje, měli by zhotovovat stanové kůly a kolíky nebo cokoli jiného, co přísluší jejich službě.“¹⁷². Pravděpodobně tak rytíři měli cvičit ve svém volném čase.

Zakázán byl také lov, který běžně sloužil jako výcvik jezdeckva. Statuta templářského řádu také určují pochodovou formaci i činnost v bitvě. Není však nikde uvedeno, zda si to bratři mají před bitvou nacvičovat.¹⁷³ Jelikož se rytířské armády mezi ostatními evropskými armádami vyznačovaly dobrou organizací a sladěním pohybů v boji, zdá se tedy velice nepravděpodobné, že by si své bojové taktiky předem nenacvičili.

3.4.3 Strategie a taktiky

Při přesunech i v bitvě se rytířské řady vždy řadily za korouhevnicka. Signál k pohybu se vydával vztyčenou korouhví. Pokud byli rytíři na nepřátelském území, nikdo nesměl opustit řadu ani zastavovat, aby se koně napili, dokud k tomu nedal korouhevnick znamení. Jedinou výjimkou bylo, když chtěl rytíř zachránit křesťana v nebezpečí.¹⁷⁴ Důvod popisuje Helen Nicholsonová ve své knize: *„Striktně udržovaná disciplína na pochodu zvyšovala význam templářských a johanitských jednotek v rámci křižácké armády. Francouzské jednotky vojska druhé křižové výpravy procházely kopcovitým terénem. Malé Asie za stálého obtěžování tureckou jízdou. Zatímco ostatní křižáci utrpěli ztráty, templáři a johanité se mohli díky pochodu v ukázněné formaci ubránit. Následně se velitelé křižové výpravy rozhodli pověřit templáře dohledem nad disciplínou vojska za pochodu.*“¹⁷⁵

Korouhev byla důležitá i v bitvách. Sloužila jako shromažďovací místo pro rytíře. V případě, že korouhevnick padl, měly některé rytířské řady v pravidlech uvedeno, že se rytíři musí seřadit u korouhve některého z ostatních řádů. Korouhevnick byl přísně potrestán a někdy i vyloučen z řádu, pokud v bitvě sklonil standartu, protože to byl pro rytíře signál, že bitva je prohraná.¹⁷⁶

Kromě těžké jízdy bylo také pro křižáky důležité využívání ukázněné formace těžké pěchoty, o kterou se mohla těžká jízda opřít. Ta zabezpečila pozici, odkud křižáci vedli své útoky. Za nimi byli lukostřelci, nebo střelci z kuší, kteří narušovali řady nepřítele střelbou. Jakmile se jim podařilo vytvořit mezery v nepřátelské formaci, vyjela jízda do útoku: *„Templáři útočili společně v sevřené formaci nazývané eskadra. Proráželi tak nepřátelskou formaci a rozdělili*

¹⁷² BARBER, Malcolm – Noví rytíři, str. 232

¹⁷³ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 22

¹⁷⁴ NICOLE, David – Rytíři řádu johanitů, str. 44

¹⁷⁵ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 42

¹⁷⁶ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 44

*tak jednotky nepřítele na dvě části. Zbytek křesťanské síly je pak mohl následovat do středu, mezi nepřátelské jednotky.*¹⁷⁷

První jeli do útoku rytíři. Následovali je jejich panoši s náhradním koněm a často také seržanti, kteří fungovali jako druhá vlna útoku, nebo jako záloha, která měla pomoci rytířům, pokud by se útok nezdařil. Po zdařeném útoku se měli jezdci opět přeskupit pod korouhvi a připravit se na další útok.¹⁷⁸

Rytířské řady hrály důležitou roli hlavně v obléhání a bránění pevností. Řády vlastnily velké množství pevností. Templáři i johanité byli tedy velice dobře trénovaní v jejich bránění i obléhání. Při obléhání používali templáři hlavně trebuchety. Při útoku na hradby často stáli v prvních řadách v obléhacích věžích. Templářští velitelé často působili jako rádcové při dobývání města franckými armádami.¹⁷⁹ Při bránění hradů většinou bojovali do posledních sil: „*Saladinův sekretář Imad al-Din popisuje templářské pevnosti jako nedobytná doupatá divoké zvěře.*“¹⁸⁰

Johanitské hrady i ty templářské sloužily ke stejným účelům. Byly především základnou pro další ofenzivní výpady. Křížáci často vyjžděli do okolí v početně menších skupinkách a narušovali komunikační a zásobovací trasy nepřítele. Hrady také představovaly útočiště pro poutníky a vojáky. Nepříteli dlouho trvalo, než bráněný hrad dobyl a často to bylo za cenu velkých ztrát.¹⁸¹

3.5 Hlavní rozdíly v pojetí války mezi Evropany a Mongoly

Nemůže být pochyb o tom, že měli Evropané a Mongolové naprosto rozdílné strategie. V této části práce bych rád shrnul několik stěžejních rozdílů v pojetí boje.

3.5.1 Sbíráání informací

Tím největším je již mnohokrát zmiňovaná informovanost. Informace jsou ve válce velice cennou komoditou. Evropané jistě měli také vlastní špehy a průzkumníky. Nezdá se ale, že by této části přípravy přikládali tak velkou důležitost, jako Mongolové. Z nedostatků informací pak vznikaly všemožné legendy a příběhy. To také dávalo prostor pro všelijaké výmysly. V průběhu, a ještě dlouho po mongolském vpádu do Evropy, byli v mnoha zemích pronásledováni a vražděni židé. Lidé jim vyčítali, že sem nájezdníky pozvali. Možná to byli

¹⁷⁷ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 23

¹⁷⁸ NICOLE, David – Rytíři řádu johanitů, str. 45

¹⁷⁹ FEATHERSTONE, Donald – Válečníci a války ve starověku a středověku, str. 187

¹⁸⁰ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 49

¹⁸¹ NICOLE, David – Rytíři řádu johanitů, str. 47

dokonce jejich příbuzní. A tak židé schovávali doma zlato, drahé kovy, mnoho jídla a dalšího bohatství, aby cizince mohli zásobovat. Panovníci si tak mohli připsat alespoň nějaká vítězství. Oloupení židovského obyvatelstva navíc zmírnilo ztráty jejich pokladny.¹⁸² ..

O Mongolech a jejich strategii navíc nevěděli zhola nic. Vzhledem k tomu, že neznali jejich řeč, neměli ani šanci se něco dozvědět od zajatců. Nebyli tak připraveni na zcela nový způsob boje a cizinců se velice báli. Jejich strach a neschopnost dokazuje fakt, že v okolí Vídně byl s jednotkou Mongolů zajat Angličan, který k nim patřil: „*Kdyby měl ten Angličan možnost napsat o svých zkušenostech, byl by jedinečně kvalifikovaný k tomu, aby prezentoval historii z pohledu nomádského zřízení na vrcholu své moci. Bohužel byl pověšen ve Vídni a jediný kousek informací, který máme k dispozici o jeho životě je ze spisů francouzského heretického mnicha.*“¹⁸³. Tento příběh jsem našel u více autorů. Tim Cope však uvedl nejvíce detailů a původ informace. Nicméně jméno mnicha neuvádí a mně se ho z historických zdrojů nepodařilo vypátrat.

3.5.2 Dobývání území

Při dobývání se Mongolové chovali pro Evropany naprosto nepochopitelně. Napadené vesnice vypalovali a obyvatelstvo vraždili. Pokud se zmocnili města, buď ho celé vypálili nebo strhli alespoň hradby. Pro západní šlechtu bylo takové chování iracionální. Pokud mezi sebou bojovali oni, bylo to právě z toho důvodu, aby se měst a vesnic zmocnili. Původní obyvatelstvo pro ně pak muselo pracovat. Mongolové zde však byli na trestné výpravě. Nehodlali se zde usadit ani dostat zdejší obyvatelstvo pod svou nadvládu. Z geografického hlediska by to bylo tehdy nemožné.¹⁸⁴

3.5.3 Hrad vs. tamma

Přestože Mongolové neměli opevněná místa rádi a ničili je, i oni měli své hrady. Ty jejich však nebylo nutné stavět a byly pohyblivé. Říkalo se jim *tamma*. Byla to speciální vojenská jednotka, kterou Mongolové zanechali na nově dobytých územích, aby zde udržovala pořádek. Rašíd ad-Dín se o použití jedné takové jednotky zmiňuje ve své knize: „*Vyplenili tu zemi a podrobili si ji a poslali tam emíra jménem Tangut Baatar, s armádou určenou jako tama, aby tu provincii chránil.*“¹⁸⁵. John Andrew Boyle, který kroniku překládal, bohužel nebyl schopný identifikovat, o které zemi autor píše.

¹⁸² WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 200

¹⁸³ COPE, Tim – On the Trail of Genghis Khan: An Epic Journey Through the Land of the Nomads, str. 17

¹⁸⁴ JACKSON, Peter – The Mongols and the West, str. 69

¹⁸⁵

Mongolové vždy zakládali *tammu* na územích mezi nomádkou stepí a usedlými oblastmi. Pokud to bylo možné, měla tato jednotka také rozšiřovat mongolské území. Mongolové tak měli základny pro své další výboje. *Tamma* tak opravdu měla stejné využití, jako hrady v Evropě. Skládala se zejména z cizích jednotek. Zatímco v pravidelné armádě byli velitelé výhradně Mongolové, zde to podmínkou nebylo.¹⁸⁶

3.5.4 Zajatci

Mezi evropskými rytíři také panoval zvyk, že pokud někdo zajal šlechtice či jinou bohatou osobu, mohla rodina zajatce vykoupit. Šlechtici tak v bojích málokdy umírali, protože byli za svůj život ochotni zaplatit nemalé částky a všichni to věděli. Mongolové naopak při každém tažení a boji cílili první na velitele a aristokraty. V boji je co nejrychleji zabili, protože je větší šance, že se vojáci bez velení rozprchnou. Vysoce postavené osoby do armády nepřijímali. Jako zajatce je také nebrali, protože pro ně neměli žádnou hodnotu a pouze by zdržovali. Vysoce postavené osoby do armády nepřijímali. Čingischán uznával pouze tituly, které sám udělil. Mnoho vládců podmaněných zemí tak muselo na jeho dvůr, aby jim jejich titul „potvrdil“.¹⁸⁷

Jak zde již bylo řečeno, Mongolové byli nábožensky tolerantní. Nevybírali si a nikoho nepronásledovali. Za vlády Ögödeje v Karakorumu stála vedle sebe mešita, kostel, klášter a synagoga. A zatímco chán pořádal debaty s předními učenými všech náboženství, kde bylo pod trestem smrti zakázáno se urážet¹⁸⁸, křesťanské armády se navzájem vraždily s muslimy při sporu o Jeruzalém. Při těchto bojích docházelo k mnoha krutostem i na civilním obyvatelstvu. Mongolové sice hodně zabíjeli, ale dělali to rychle a bezbolestně. Nikoho nešetřili a pokud byli sami zajati, nežádali o milost. Nikdy však zajatce neoslepovali, neukřižovávali, neupalovali ani nijak jinak netýrali.¹⁸⁹

3.5.5 Výzbroj

Očividný rozdíl byl ve výzbroji. Pro Mongoly byl nejdůležitější zbraní luk. Rytířská jízda využívala nejvíce dlouhé jezdecké kopí. Na rozdíl od Mongolů Evropané vždy do bitvy nosili štíty. Evropské meče také byly rovné a ostré z obou stran.¹⁹⁰ Podobné na obou stranách bylo, že nejdůležitějším vybavením byl kůň. Zde ale podobnost končí. Evropští koně byli větší než

¹⁸⁶ MAY, Timothy – The Mongol Art of War, str. 36

¹⁸⁷ WEATHERFORD, Jack – Čingischán a utváření moderního světa, str. 155

¹⁸⁸ BOYLE, Andrew John – přeložený Rashid Al-Din, The Successors of Genghis Khan str. 79

¹⁸⁹ GROUSSET, René – The Empire of the Steppes: a History of Central Asia, str. 252

¹⁹⁰ NICOLE, David – Rytíři řádu johanitů, str. 28-29

mongolští. Také je důležitý fakt, že zatímco válečného koně si mohli dovolit v evropské armádě jen bohatší lidé, v Mongolské armádě měli minimálně 3 koně všichni. Pokud byl rytíř bohatý, mohl vlastnit také více koní. To se však týkalo opravdu nejvýše postavených bojovníků, protože válečný oř byl v Evropě velice drahým zbožím.¹⁹¹ V armádě tak bylo mnoho vojáků, kteří museli jít. Těžkou výzbroj a zásoby většinou vezli na vozech. Při rychlejších přesunech nesli výzbroj rytířů jejich záložní koně.

„Saracénští historikové popisovali rytířské armády jako „rozlehlé město chatrčí na pochodu“. Za armádami často táhlo tisíce kněží, žebráků a prostitutek. Šlechtice a velitele doprovázela přímo v armádě jejich rodina. Ti samozřejmě potřebovali komorné, pážata, kuchaře a další služebnictvo.“¹⁹² Takto popsal přesuny křížáckých armád Donald Featherstone. O rychlých přesunech rytířských armád tedy nemůže být ani řeč.

Běžnou výbavou rytířských armád byly kuše. Carpini ve své knize evropským armádám radí, aby je proti Mongolům používaly: *„Vojska, jež se chtějí pustit do boje proti Tatarům, musejí mít tyto zbraně, dobré a silné luky, samostřily, jichž se Tataři velmi bojí...“¹⁹³*

Na rozdíl od luku ji mohl používat i nováček. Další výhodou je větší průraznost. I přestože pro mongolskou armádu nebyla těžká jízda s těžejní, její ztráta by zajisté byla nepříjemná. Mongolové využívali hlavně kroužkové zbroje, protože poskytovala větší ochranu před šípky. Střely z kuše však byly schopné snadno proniknout i kroužkovým brněním. Značnou nevýhodou kuše však bylo její zdlouhavé natahování. Znovu vystřelit z kuše tak trvalo mnohem déle než z luku. Proto se její využití hodilo zejména při obléhání a pěších bitvách.¹⁹⁴

3.5.6 Přístup k vojákům

Čingischán a jeho potomci si také velice vážili vlastních mongolských vojáků. Praktikovali velice osobní přístup. Údajně dokonce i nejnižší postavený mohl promluvit. Pokud měl co říci a bylo to prospěšné, chán mu naslouchal. Nikdy neobětovali vojáky. Pokud se bitva nedala vyhrát, neposílali je velitelé na smrt. Naopak museli situaci rychle vyhodnotit a zavelet k ústupu. V případě zbytečně velkých ztrát byl velitel potrestán. Hlavním úkolem bylo přežít a Čingischán se snažil, aby jeho vojáci o smrti vůbec nepřemýšleli. Nesmělo se o ní mluvit. Díky tomu si Mongolové osvojili celou řadu lstí a ústupů, které jim pomáhaly přežít.¹⁹⁵

¹⁹¹ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 28

¹⁹² FEATHERSTONE, Donald – Válečníci a války ve starověku a středověku, str. 182

¹⁹³ T'SERSTEVENS Albert, Předchůdcové Marka Pola, str. 100

¹⁹⁴ NICHOLSONOVÁ Helen – Templáři 1120-1312, str. 27

¹⁹⁵ MORGAN, David – The Mongols, str. 90

4. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo komplexně popsat mongolskou strategii a přehledně shrnout Mongolské válečné taktiky. Z historických zdrojů je více než jasné, že mongolská armáda byla perfektně organizovaný vojenský útvar s pevným řádem a pravidly.

V první části práce jsem se věnoval úvodu do kontextu. V této části jsem shrnul ty události ze známé historie Mongolské říše, které byly klíčové pro úspěšnost mongolské armády jak v bojích s kočovníky, tak později v taženích proti usedlým kulturám. Zmiňuji zde také hlavní momenty, které působily postupnou proměnu mongolského vojska z kočovnického útvaru ve všestranně použitelnou armádu. Proto se zaměřuji především na charakterové vlastnosti a životní kariéru Čingischána, který tradiční mongolskou armádu reorganizoval způsobem, jenž určil směr jejího budoucího vývoje. Podrobněji jsem se věnoval také válečným tažením Čingischánových potomků, především Batuově tažení do Evropy. Rozpad říše na čtyři samostatné celky a dějiny těchto celků jsem již shrnul pouze velice stručně, protože struktura armády, strategie a taktiky se v tuto dobu již nijak významně neměnily.

Již v první části jsem při popisu mongolských bitev naznačil podobu jejich strategie.

Z velkého výběru literatury se mi podařilo dát dohromady ucelený obrázek mongolské válečné strategie. Ta zahrnovala důmyslnou přípravu Mongolů na boj, která spočívala ve vyslání zvěděů do oblastí, které se chystali obsadit. Mongolové nevytáhli s armádou, dokud neměli přehled o vzhledu území, obyvatelstvu napadené země a počtu jednotek obránců. Nejdůležitějším faktorem mongolského úspěchu byl jejich způsob boje. Schopnost rychlých přesunů poskytovala Mongolům na bitevním poli převahu. Rychlé přesuny jim umožňovala jejich výdrž a nenáročnost. Také měli k dispozici velké množství koní, kteří taktéž vydrželi dlouhé přesuny v těžkých podmínkách. Mongolové byli skvělými střelci a díky svým schopnosti střilet za jízdy nemuseli bojovat muž proti muži.

Také jsem s pomocí zápisů historiků podrobně popsal organizaci mongolské armády. Carpini, Rubruk i Marco Polo byli fascinováni tvrdou disciplínou Mongolů. Čingischán si byl díky své neporazitelnosti v poli schopný vytvořit a udržet charisma, které udržovalo jeho vojáky v naprosté oddanosti jeho osobě. Mongolové věřili, že je vyvolený Nebem, aby sjednotil celý svět pod svou nadvládou. Reorganizoval navíc celou armádu a rozbil tak tradiční kmenové vazby. V jednotkách spolu mohli zůstat jen členové kmenů, kteří byli Čingischánovi od počátku věrní. Zbytek byl rozmístěn do jednotek podle decimálního systému tak, aby členové podrobených kmenů byli co nejméně ve stejných jednotkách. Kladl důraz na disciplínu a

soudržnost. Každý přestupek byl přísně trestán. Pro vojáky se tak jednotka stala rodinou. Čingischánovi se tak podařilo téměř odstranit riziko vzpoury. I přesto při svém zvolení chánem vytvořil jednotku z nejméně důvěrných druhů, která sloužila jako chánova osobní stráž. Tu pak dále rozšiřoval.

Během studia literatury se mi podařilo nalézt velké množství různých taktik, které Mongolové během svých dobovačných tažení používali k porážce nepřítele jak v poli, tak při obléhání měst a pevností. Pokusil jsem se je přehledně sepsat a následně popsat jejich využití. V tomto ohledu byli Mongolové velice vynalézaví. Jsem si jistý, že s množstvím literatury, které máme dnes k dispozici, by bylo možné nalézt ještě mnohem více taktik.

V poslední části práce jsem se pokusil porovnat mongolskou armádu s evropskými armádami. Zařadil jsem do práce alespoň stručný popis tří evropských armád, které se s Mongoly setkaly, což byla ruská, polská a maďarská. Stejně jako byli mongošští válečníci elitou bojovníků ve stepi, byli rytíři elitní vojenskou jednotkou v Evropě. Popsal jsem tedy také jejich výzbroj, strategii a taktiky. Na základě těchto poznatků jsem poté provedl srovnání. Strategie i používané taktiky se velice lišily. Zcela odlišné také bylo vybavení potřebné k boji. Výsledky porovnání ukázaly velké rozdíly ve strategii, taktikách a vybavení k boji. Evropští kronikáři se často pohoršují nad krutostmi, které Mongolové při svých taženích napáchali. Nicméně z historických pramenů vyplývá, že se rytíři při křížových výpravách často chovali mnohem hůře. Z historických zdrojů a na základě vzájemných střetnutí víme, že soudobé Evropské armády neměly nejmenší šanci čelit Mongolům. Jen v Uhrách a Polsku ztratila Evropa téměř 100.000 rytířů a vojáků. V příloze přikládám „simulaci bitvy“, která by se odehrála, pokud by se někdy střetla armáda Mongolů s kompletně připravenou a vycvičenou armádou rytířů, vedenou zdatným velitelem a podobnou těm, které byly nasazeny na Blízkém východě při křížových výpravách.

Během práce jsem občas objevil i neshody v popisu či interpretaci historických událostí. Například Weatherford a Vernadsky se tak například neshodli v příčině smrti Arik-buky. Grousset a Rossabi se zase rozcházel v popisu osudu Ögödejova vnuka Širemüna. Autoři se také občas rozcházel v číslech. Místa neodpovídají letopočty nebo počty vojáků na jedné či druhé straně. Někdy to také může být zapříčiněno tím, že autoři čerpali z tendenčních zdrojů. Ruští kronikáři úmyslně nadsazovali počet Mongolů. Totéž dělali i čínští, muslimští a evropští kronikáři. Jak jsem již zmínil ve své práci, Mongolové často toto nadsazení svého počtu podporovali. Je tedy velice obtížné se v těchto odlišnostech orientovat. Tyto rozpory zjevně pocházejí z rozdílných interpretací v různých historických pramenech. Proto, pokud to bylo

relevantní pro téma mé práce, uvedl jsem oba názory, a přiklonil se k tomu, který bylo lze podpořit větším množstvím argumentů a ověřit z více zdrojů. Myslím si, že by bylo zajímavé se v některé z dalších prací věnovat právě těmto odlišnostem.

Tato práce slouží jako komplexní souhrn informací o mongolském válečnictví. Může posloužit jako základ pro další výzkumy v tomto oboru. Bakalářská práce by mohla pro mne sloužit jako základ pro populárně vědecký text určený širší veřejnosti. Jak jsem již také zmínil, bylo by také zajímavé provést rozbor neshod a rozdílů v interpretacích nejznámějších autorů.

5. Bibliografie

Knihy

- Ondřej Srba a Michal Schwarz, Dějiny Mongolska, 1. vydání, Praha: nakladatelství lidové noviny, 2015
- Pavel Poucha, Tajná kronika Mongolů, druhé vydání, Praha: nakladatelství lidové noviny, 2011
- Marco Polo, Milión, 1.vydání, Praha: Odeon, 1989
- Cípön WANGČHUG a Dedän ŽAGABPA, Dějiny Tibetu, 1. vydání, Praha: nakladatelství lidové noviny, 2000
- Jean-Paul Reux, Dějiny Střední Asie, 1. vydání, Praha: nakladatelství lidové noviny, 2007
- Ivana Grollová a Veronika Zikmundová, Mongolové, pravnucci Čingischána, Praha Triton, 2001
- Lucie Hlavatá, Ján Ičo, Petra Karlová a Mária Strašáková, Dějiny Vietnamu, 1. vydání, Praha: nakladatelství lidové noviny, 2008
- Milan Švankmajer, Václav Veber, Zdeněk Sládek a Vladislav Moulis, Dějiny Ruska, 3. vydání, Praha: nakladatelství lidové noviny, 1995
- Jack Weatherford, Čingischán a utváření moderního světa, BB/art s.r.o., 2006
- Donald Featherstone, Válečníci a války ve starověku a středověku, Praha: Beta-Dobrovský, 2000
- Helen Nicholsonová, Templáři 1120-1312, Computer Press, 2008
- David Nicole, Rytíři řádu johanitů, Computer Press, 2010
- David Morgan, The Mongols, Blackwell Publisher, 1986
- David Sneath a Christopher Kaplonski, The History of Mongolia, Volume 1, The Pre-Chinggisid Era, Chinggis Khan and the Mongol Empire, Global Oriental LTD, 2010
- Leo De Hartog, Gengis Khan – Conqueror of the World, Tauris Parke Paperbacks, 2006
- Timothy May, The Mongol Art of War, Pen and Sword Military, 2007
- René Grousset, The Empire of the Steppes, a History of Central Asia, Rutgers University Press, 1970
- George Vernadsky, The Mongols and Russia, 5. vydání, Yale University Press, 1970

- John Andrew Boyle, *The Successors of Genghis Khan*, translated from the Persian of Rashid Al-Din, Columbia University Press, 1971
- John Andrew Boyle, *Genghis Khan: The History of the World Conqueror* by Ata Malik Juvainy, Manchester University Press, 1997
- Peter Jackson, *Mongols and The West*, Routledge, 2014
- Christopher Pratt Atwood, *Encyclopedia of Mongolia and the Mongol Empire*, Facts on File, 2004
- Thomas Allsen, *Mongol Imperialism*, University of California Press, 1987
- Peter Jackson, *The Mission of Friar Rubruck: His Journey to the Court of the Great Khan Mongke*, Hackett Publishing Company, 2009
- Christopher Dawson, John de Plano Carpini, *The Mongol Mission: Narratives and Letters of the Franciscan Missionaries in Mongolia and China in the Thirteenth and Fourteenth Centuries*, Sheed and Ward, 1955
- Denis Sinor, *Inner Asia and Its Contacts with Medieval Europe*, Variorum Reprints, 1977
- Boris Iakovlevitch Vladimirtsov, *The Social System of the Mongols: Mongolian Nomadic Feudalism*, 1934
- Jan Frans Verbruggen, *The Art of Warfare in Western Europe During the Middle Ages From the Eight Century to 1340*, Boydell Press, 1997

Články

- John W. Dardess, *From Mongol Empire to Yüan dynasty: Changing forms of imperial rule in Mongolia and Central Asia*, *Monumenta Serica Journal*, Vol. 30 (1972-1973), str. 117-165
- Ralph Payne-Gallwey, *The Projectile-Throwing Engines of the Ancients and Turkish and Other Oriental Bows*, Rowman and Littlefield, 1973
- Shagdaryn Bira, *The Mongols and their state in the twelfth to the thirteenth century*, in *History of civilizations of Central Asia*, Unesco publishing, 1998, str. 243-261
- Owen Lattimore, *The Geography of Chingis Khan*, in *The History of Mongolia*, Global Oriental LTD, 2010, str. 96-107
- John of Plano Carpini, *Excerpts from The Mongol Mission* (Dawson ed.), in *The History of Mongolia*, Global Oriental LTD, 2010, str. 249-256
- William Of Rubruk, *Excerpts from The Mission to Asia* (Dawson ed.), in *The History of Mongolia*, Global Oriental LTD, 2010 str. 256-297

- Thomas. S. Noonan- Rus', Pechenegs, and Polovtsy: economic interaction along the steppe frontier in the pre-mongol era, Russian History, Vol. 19, No. 1/4, THE FRONTIER IN RUSSIAN HISTORY, 1992, str. 301-326
- Erik Hildinger, Mongol Invasions: Battle of Leignitz, Military History magazine, 1997

6. Přílohy

Na základě získaných informací při studiu literatury jsem se rozhodl, že provedu „simulaci“ bitvy. V této hypotetické bitvě se střetnou Mongolové se spojenou armádou panovníků Evropy. Informace obsažené v této části práce vycházejí z historických zdrojů, nicméně je to pouze fikce.

Dejme tomu, že po porážce Bély IV. a dobytí Maďarska a dnešního Chorvatska se Mongolové nestáhli zpět do Mongolska, ale rozhodli se pokračovat dále do středu Evropy, protože se až doteď setkali s roztržitou opozicí a minimálním odporem. Podle dochovaných dat z některých kronik Mongolové opravdu vysílali průzkumné skupiny do oblasti dnešního Rakouska. V okolí Vídně pak byla jedna taková průzkumná skupina zajata. S Mongoly byl tehdy zajat také tajemný Angličan, který byl oblečený stejně jako oni. Předpokládejme nyní, že jej rakouští vojáci nejdříve vyslechli, místo aby byl okamžitě popraven. Dozvěděli se tak, že Mongolové jsou opravdová hrozba a je potřeba se na ně připravit. Evropští vládci tak spojili dohromady síly a svolali všechny své vazaly, aby zabránili dalšímu postupu nomádské armády.

Český král Václav I. údajně shromáždil až 50.000 vojáků. Tato síla zůstala nedotčena, neboť bitvu u Lehnice nestihl. Fridrich Štaufský sice uherskému králi přijít na pomoc nehodlal, nicméně také nechal svolat své vazaly a spojence, vylepšoval obranné pevnosti a připravoval armádu rytířů a střelců z kuší na obranu hranic. Jelikož byl římským císařem a vedle papeže nejvlivnějším mužem tehdejší Evropy, troufám si říci, že by byl schopný dát dohromady 100.000 vojáků. Přihlédneme-li k tomu, že si byl dobře vědom hrozby, kterou Mongolové představovali, a opravdu se na ni připravoval, není to nijak přehnané číslo. Pokud nebereme v potaz spory evropských panovníků, mohl by Fridrich II. podpořit i papež Inocenc IV. Nedokáží odhadnout, jakou silou mohl tehdy disponovat, ale pokud by vyhlásil, aby italská města a rytířské řády podpořily císaře proti mongolské hrozbě, jistě by to nebyl zanedbatelný počet. Otázkou zůstává, jestli by se tyto jednotky stihly spojit včas. Počítejme tedy, že alespoň rytířské řády, tedy johanité, teutonští rytíři, templáři a další, které měly za úkol chránit všechny křesťany před nevěřícími, a jejichž členové byli velice zběhlí v boji, se stihly přidat. Členové rytířských řádů měli hrady po celé Evropě a v případě nutnosti by byli jistě schopni rychlé mobilizace. K našemu boji se jich stihlo shromáždít 10.000, což není velké číslo, ale v tomto případě se jedná o velice schopné a dobře organizované jednotky. Král Béla IV. musel uprchnout, a vzhledem k tomu, že Mongolové plenili Maďarsko, tak neměl čas ani prostředky k tomu, aby přeskupil armádu. Navíc jeho armády utrpěly velké ztráty. Stejně tak

Kumáni, kteří byli z Maďarska vyhnáni, se vydali na opačnou stranu. Nicméně polská knížata měla i po drtivé porážce dostatek času, aby se přeskupila. Nakonec byla také schopna přispět 20.000 vojáky.

Na straně druhé stojí tedy Mongolové. Na počátku tažení měli Mongolové 100.000-150.000 vojáků. V této části práce budu pracovat s číslem 150.000. Z toho maximálně 50.000 byli Mongolové. Zbytek byl poskládán z podmaněných turkických kmenů nebo vazalských států. Během tažení Mongolové neměli možnost své řady doplňovat, jak tomu byli zvyklí. Můžeme počítat s tím, že část Kumánů se jim nakonec poddala, ale většina před nimi prchla nebo byla zabita. I přestože ztráty na mongolské straně pravděpodobně v žádné bitvě nebyly příliš veliké, tažení bylo opravdu dlouhé a náročné. V Rusku obléhali mnoho měst a jelikož rozdělili své armády, stáli také několikrát proti přesile. Často také posílali získanou kořist a otroky domů, a to si vyžádalo ozbrojený doprovod. Počítejme tedy, že Mongolů mohlo být v té době maximálně 100.000.

Na každé straně je tedy na tehdejší poměry obrovská armáda. Pod vedením Fridricha II. Štaufského je 180.000 křesťanských vojáků proti 100.000 mongolským nájezdníkům, které vedli Batu a Sübetej. Tyto dvě armády by se střetly někde na území dnešního Rakouska. Tato bitva se „odehrála“ na začátku roku 1242:

Fridrich je všude popisován jako velice inteligentní a osvícený panovník. V době mongolského vpádu za sebou měl již mnoho válečných tažení, tudíž na bitevním poli nebyl nováčkem. Dá se předpokládat, že byl schopným velitelem svých vojsk. Proto zvolil vhodné vyvýšené místo s dobrým výhledem do okolí, a tam utábořil svou armádu. Armádu také rozdělil na dvě části, protože s tak velkým počtem jednotek by bylo obtížné manévrovat. Druhá část pod vedením českého krále Václava I. se utábořila o kus dále. Stále však byla na dohled. Fridrich chtěl původně část vojska ukrýt v nedalekém lese, aby mohl provést překvapivý útok ze zálohy, ale jeho jednotky se stále potýkaly s mongolskými průzkumníky. Tento tah tedy pozbyl smyslu, protože Mongolové věděli o každém pohybu evropské armády, a chytit všechny zvědy a špehy bylo nemožné. Evropská armáda se tak posunula o několik kilometrů dále, aby tak nebyli zaskočeni nenadálým útokem ani oni.

Průzkumníci císaře Fridricha tvrdili, že Mongolská armáda je stále ještě dva dny jízdy od jejich pozice. Obrana vojenského ležení sice byla již zbudovaná, ale alespoň byl čas ji vylepšit. Nicméně hned druhý den v podvečer narušil ticho před bitvou poplach v druhém táboře, který byl pod útokem Mongolů. Útok byl díky výhodné pozici tábora včas zpozorován a útočníci byli brzy zahánáni na útek. Možná útok sloužil k odvrácení pozornosti, protože těsně

po poplachu v táboře Václava se ozvaly poplašné signály i v ležení Fridricha. I druhý útok byl snadno odvrácen. Nikdo Mongoly nepronásledoval, protože to císař přísně zakázal. Na velitelské posty dosadil císař Fridrich zkušené rytíře z křížových výprav a šlechtice, kteří s ním již několikrát bojovali. Oba mongolské útoky byly početně slabé a skončily stejně rychle, jako začaly. Předvoj mongolské armády pouze zkoušel obranu svého protivníka, nebo se je pokoušel vylákat z jejich obranného postavení.

Po těchto útocích se na nedaleké pláni začaly rozsvěcet ohně. Mongolové se utábořili a vypadalo to, že mají více ohňů, než je možné spočítat. Podle odhadů průzkumníků měli Mongolové k dispozici 100.000 až 160.000, ale při pohledu na pláň to vypadalo, že jich je třikrát více. Ráno to vypadalo, že přijíždí stále další a další vojáci. Malé skupiny Mongolů stále kroužily okolo obou táborů.

Přes den očekávaly evropské armády útok. Mongolové však zůstali na svých pozicích a ani druhý den se nic nezměnilo. Když už se zdálo, že se mongolská armáda dala do pohybu a zaútočí, vydali se jezdci na jinou stranu. Celý tábor nechali tak, jak byl i se svým vybavením, a nechali tam pouze nepatrnou část armády. Evropské tábory mezi sebou předtím komunikovaly pomocí posílů. Ti by se však nyní nedostali přes mongolské hlídky. Pokusili se použít poštovní holuby, ale to Mongolové vyzorovali, takže kromě prvních dvou zpráv žádná další nedorazila. Žádná komunikace tak nebyla možná. Ani jeden z táborů však nevyrazil do útoku.

O několik hodin později bylo z kopce vidět, že nedaleká vesnice hoří. Během dne se kouř zvedal ze všech obydlí, která byla v okolí. V druhém táboře se král Václav druhém rozhodl, že když je velká část mongolského vojska pryč, tak pošle část jízdy zaútočit na tábor. Už začínala být tma, když poslal 10.000 jezdců v čele s templářským velitelem, aby zaútočili přímo na tábor, zapálili jej a hned se vrátili. Chvilí poté, co vyjeli, se v dálce ozvalo hvízdání a nad mongolským táborem se objevilo žluté světlo. Dříve, než stačili evropští rytíři dojet do mongolského tábora, se velká část mongolské armády vrátila, a přepadla je z obou stran. Rytíři změnili směr útoku. Místo do tábora zaútočili na pravé křídlo mongolské armády, ale lehká mongolská jízda před jejich výpady uhýbala a neustále je zasypávala šípy. V nastalém zmatku se rytířům nepodařilo udržet těsnou formaci a Mongolové tak izolovali jednotlivé vojáky od ostatních. Vzhledem k tomu, že rytíři měli těžké brnění, byli odolní vůči střelám z dálky. Mongolský jezdec se musel buď hodně přiblížit, nebo se velice dobře trefit. Proto mířili mongolští vojáci hlavně na koně. Pěší rytíř pak neměl bez podpory lukostřelců a těžké pěchoty proti rychlé přesile šanci. Navíc to vyvolalo další zmatek. Fridrich i král Václav se

rozhodli, že nepošlou posily, protože nevěděli přesně, kolik Mongolů tam je. Dalším důvodem bylo to, že se boj odehrával daleko od obranné linie. I přes překvapivý útok a neschopnost dostihnout nepřítele se podařilo zkušenému veliteli udržet formaci pohromadě a vrátit se zpět. Nicméně Mongolům nezpůsobili rytíři žádné ztráty a sami přišli o polovinu mužů.

Následující den se opět nic nedělo. Mongolové se k útoku nechystali, pouze vysílali průzkumníky. Velký počet evropské armády se tak rychle mohl stát i nevýhodou, protože udržet disciplínu v tak velké armádě složené z různých národností, je velice těžké. Nehledě na to, jak nákladné a obtížné je živit tolik mužů z omezených zásob. Mongolové mohli čekat i týdny. Fridrich i Václav pravidelně vysílali již od začátku skupinky jezdců, aby se pokusily nepřátelské průzkumníky zahnat či chytit. Také se jim snažily zabránit v sestřelení poštovních holubů. Když se jim podařilo vyvinout dostatečný tlak na mongolské hlídky, večer některé z dopisů dorazily. Podařilo se jim tak naplánovat na noc překvapivý útok.

Jako vždy večer vysílali proti průzkumníkům vlastní jezdce. Ti se však poté, co zahnali nepřátelské průzkumníky, nevraceli. Místo toho se shromáždili opodál, a následovaly je další jednotky. Král Václav poté zahájil útok, což mongolští průzkumníci samozřejmě zpozorovali. Mezitím se císař Fridrich začal chystat k útoku. Václav se svými jednotkami postupoval pomalu a spořádaně k mongolskému táboru. Kousek od něj se střetl s nepřítelem, který se však opět vyhybal přímému střetu. Evropské jednotky stále držely formaci. V první řadě, vzadu a po stranách byla těžká pěchota, která šitý vytvářela krytí. Za nimi byli lukostřelci a střelci z kuší, kteří mongolům již způsobovali ztráty. Jízda se držela i s králem uprostřed. Mongolové kroužili a stříleli na nepřítele. Tentokrát však nebyli schopni způsobit tak velké ztráty, protože jakmile se přiblížili, sami přicházeli o jezdce kvůli střelbě nepřítele. Už se zdálo, že se do bitvy přidává očekávaná armáda Fridricha.

Byly to však pouze jednotky, které zůstaly stranou po pronásledování průzkumníků. Mongolové s tímto útokem počítali, tak se útoku opět pouze vyhnuli a začali kroužit i okolo nově příchozích rytířů. Než si Mongolové stačili všimnout, že je jejich nepřítel málo, přijel obloukem Fridrich v čele své těžké jízdy, jejíž jádro tvořila šlechta a rytíři. Jízda udeřila plnou silou do středu pravého křídla překvapených Mongolů, kteří neměli kam uniknout, protože z jedné strany se na ně řítily jízdy Fridricha, na druhé byly jednotky Václava a okolo jejich vlastní vojáci. V tu chvíli se rozestoupila pěchota Václava, a ten vyjel do útoku i se svými rytíři. V boji muže proti muži byli Mongolové v nevýhodě. Měli sice také těžkou jízdu, ale využívali ji až když už byla formace nepřítele narušena. Proti zformovaným rytířům by pravděpodobně neměli šanci.

Mongolové se tedy dali na ústup. Evropská jízda je kousek pronásledovala, avšak postupovali v uspořádané formaci, a příliš se nevzdálili od pěchoty. Podařilo se jim tak zničit jen část mongolského tábora, protože mongolští vojáci se rychle zformovali, a poté zatlačili evropskou jízdu zpět pod kopec do obranných pozic. Část Mongolů se také pokusila zapálit nepřátelský tábor, ale Fridrich i Václav nechali na obranných pozicích část pěchoty a střelců, kterým se podařilo tábory uchránit.

Zbytek Mongolů útočil na obranné formace Evropanů. Jedna polovina se zaměřila na jednotky Fridricha a ostřelovala je z bezpečné vzdálenosti. Po skupinách přijížděli blíže k nepříteli a vystřelili z luků. Poté se otočili a jeli zpět. Při ústupu se otočili v sedle a vyslali další šípy. Takhle se střídala vlna za vlnou. Mezitím druhá část mongolské armády zaměřila svou střelbu pomocí hvízdavého šípu na střed armády krále Václava. Všichni najednou napjali tětivy a vypustili šíp do cílové oblasti. A to několikrát rychle za sebou opakovali. Překvapení obránci pod náparem porušili formaci a pomocí signálů daných praporky okamžitě vyjela těžká mongolská jízda, která byla nyní schopná proniknout řadou obránců a armádu tak rozdělit. Fridrichova armáda byla příliš zaměstnána náparem mongolských lukostřelců, takže nemohl nijak pomoci. Král Václav se pokusil se svou jízdou pronásledovat těžkou jízdu Mongolů. Oddělená část evropské armády propukla v chaos. Někteří vojáci se pokusili utéct zpět do tábora a někteří se snažili probojovat zpět.

Když to viděl císař Fridrich, zavelel k pomalému ústupu do svého tábora. Za neustálého ostřelování z mongolských luků se nakonec podařilo jeho armádě ustoupit. Ustoupit sem však musel i zbytek armády krále Václava. Druhý tábor se ocitl tedy izolovaný a chráněný pouze několika tisíci vojáky. Mongolové si toho byli dobře vědomi, takže dlouho neváhali a tábor zničili. Z tohoto střetu nakonec obě armády vyšly s velkými ztrátami.

Následující den čekala oslabená evropská armáda útok, protože po ztrátě druhého tábora a po nevydařeném útoku panovala špatná morálka. Ukázalo se sice, že Mongolové se dají překvapit a zranit, nakonec však měli opět větší ztráty Evropané. Útok nakonec opravdu přišel, ale evropské vojáky zaskočil. Mongolové si s sebou vezli, nebo v průběhu obléhání vytvořili obléhací stroje, které nyní přivezli blíže. Během chvíle zahájili palbu a na tábor se začaly snášet kameny a hořící dřevo. Mongolové také použili řecký oheň, který se v Evropě nepoužíval. Řecký oheň znali pouze rytíři, kteří bojovali v křížových výpravách. Vodou se tento oheň uhasit nedá a dokáže napáchat velké škody. Ostřelování Mongolů způsobilo Evropanům velké ztráty, ale hlavně vneslo do jejich řad zmatek. Mnoho koní vyděšených

ohněm uteklo a vojáci měli z neznámé zbraně také strach. Ti, kteří se však pokusili utéct, byli brzy zabiti. Fridrich si uvědomoval, že musí vyrazit do útoku nebo ustoupit.

Obě možnosti byly velice riskantní. Nakonec zavelel pro ústup. Armáda se vydala směrem k nejbližšímu městu v teď již uspořádaných formacích, protože je Mongolové očekávali a začali je obklíčovat. Nicméně velká část jízdy se rozjela do útoku směrem k obléhacím strojům. S tím Mongolové možná nepočítali, avšak své obléhací stroje neponechali bez ochrany. Navíc se mohli rychle přesunout. Odhodlaná těžká jízda nakonec pronikla až ke strojům a některé zničila. Brzy se však vrátili k pěší části armády, protože jim Mongolové působili velké ztráty. Evropské armádě se pak podařilo ustoupit do méně přístupného terénu pro jízdu. Zde měli výhodu, protože velkou část jejich armády tvořili pěší vojáci. Mongolové se tak nakonec také stáhli.

Armáda císaře Fridricha a krále Václava se nakonec za neustálých nájezdů mongolských skupinek jezdců stáhla do opevněného města. Zde se armáda mohla posilnit a připravit na další střet. Fridrich již věděl, že by se měl pokusit vyjet z hradeb a zničit nepřátelské obléhací stroje, co nejdříve to bude možné. Mongolové se však stáhli. Sice vyhráli bitvu, ale utrpěli větší ztráty než v předchozích bojích. Nepříteli ztratil sice mnohem více vojáků, nicméně byl na domácí půdě a mohl si přivolat posily.

I přestože by v polí Mongolové evropské panovníky nakonec porazili, nebylo by to pro ně výhodné. Z geografického hlediska by bylo Evropu nemožné udržet. A tak i přestože spojená vojska pod vedením císaře Fridricha II. Falckého prohrála bitvu, ubránila zbytek Evropy před dalšími nájezdy.